

Eril Tahakküm, Toplumsal Cinsiyet ve Gazetecilik: Kadın Araştırmacı Gazeteciler*

Fatma Gürses, Düzce Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Radyo Sinema ve Televizyon Bölümü

ORCID: 0000-0002-9571-7455

E-Posta: fatmagurses@duzce.edu.tr

Özet

Pierre Bourdieu'nun 'eril tahakküm' kavramı dolayımıyla yürütülen sembolik şiddetin yarattığı hegemonik ilişki biçimleri içinde kadın gazeteciler, hem gazetecilik pratikleri çerçevesinde enformasyon elde ederken hem de haberin yayılmasına aşamasında dil, yaşam, düşünme, eylem, davranış biçimleri olarak eril tahakkümü temsil edenlerle mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Haberciliğin önemli bir türü olan araştırmacı gazetecilik, kamuoyundan gizlenen, bilerek üstü örtülen fikir ve durumları ortaya çıkarmak üzere gelişmiş, ayrıntılı araştırma sonucu elde edilen, enformasyonun sınırlandırıldığı ve analiz edildiği bir formdur. Kadın gazetecilerin, söz konusu tahakkümün yarattığı sembolik şiddeti barındıran ilişki biçimleri nedeniyle araştırmacı gazetecilik türü içinde sınırlı sayıda yer aldığı görülmektedir.

Bu çalışma, Bourdieu'nun malların üretim ve dolaşım alanı olarak betimlediği, erkekler için özel olarak yaratılmış, egemen ataerkil ideolojinin benimsendiği bir meslek grubu olan gazeteciliğin araştırmacı gazetecilik türü içinde, 'profesyonellik' kalibi çerçevesinde, erilliğin daha belirgin biçimde hissedildiği varsayımlına dayanmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma, kadınların neredeyse sadece erkekler için ayrılmış gazetecilik mesleğinin araştırmacı gazetecilik türü içinde, söz konusu eril tahakkümün sembolik şiddet dayatması karşısında kadın gazetecilerin 'itaat' etmediklerini ve bu tahakkümeye meydan okudukları iddiasını taşımaktadır. Bu çalışma, tarihsel süreçte kadın gazetecilerin biyografileri, gazetecilik pratikleri çerçevesinde araştırmacı gazetecilikteki öncü rolleri ve katkıları ile eril tahakkümün habercilik uygulamalarında yarattığı cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadelelerini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Bu nedenle, çalışmada öncelikle, eril tahakküm kavramı, araştırmacı gazeteciliğin diğer gazetecilik türlerinden farkı, unsurları ve egemen ideolojinin yarattığı eril tahakkümün bu gazetecilik türü içinde doğallaştırılma biçimini açıklanmaya çalışılacaktır. Sonrasında toplumsal cinsiyet dolayımıyla kadın gazeteci olmak ve erilliğin kadın gazeteciler üzerindeki etkisi tartışılabilecek, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada, İrlanda, Malta, Hindistan örnekleminde on iki kadın gazetecinin biyografisi, yürüttükleri gazetecilik pratikleri ve araştırmacı gazeteciliğe katkıları incelenecektir. Son olarak kadın gazetecilerin,

belirlenen araştırma bulguları çerçevesinde, karşılaşıkları engeller, zorluklar, sorunlar, meslekteki eşitsiz durumları ve eril tahakküm kodları karşısındaki konumlanma biçimleri ve araştırmacı gazeteciliğe katkıları çerçevesinde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Eril Tahakküm, Araştırmacı Gazetecilik, Toplumsal Cinsiyet, Kadın Gazeteci, Medya.

Masculine Domination, Gender and Journalism: Women Investigative Journalists

Abstract

Within the forms of hegemonic relations created by the symbolic violence carried out through Pierre Bourdieu's concept of 'masculine domination', female journalists struggle with those who represent masculine domination as language, life, thinking, action and behavior, both while obtaining information within the framework of journalism practices and at the stage of publishing the news. Investigative journalism, which is an important type of journalism, is a form in which information is classified and analyzed, developed as a result of detailed research, to reveal ideas and situations that are deliberately hidden from the public. It is seen that female journalists are included in a limited number of investigative journalism because of their relationship styles that include the symbolic violence created by the mentioned domination.

This study is based on the assumption that masculinity is felt more clearly within the framework of the 'professionalism' pattern within the investigative journalism type of journalism, which is a profession group created specifically for men and adopted the dominant patriarchal ideology, which Bourdieu describes as the area of production and circulation of goods. In this context, this study claims that, within the investigative journalism type of journalism reserved for women almost exclusively for men, female journalists do not 'obedience' and challenge this domination in the face of the masculine domination's imposition of symbolic violence. This study aims to reveal the biographies of female journalists in the historical process, their pioneering roles and contributions in investigative journalism within the framework of journalism practices, and their struggle against gender inequality created by masculine domination in journalism practices. For this reason, in this study, firstly, the concept of masculine domination, the difference of investigative journalism from other journalism types, its elements and the naturalization of masculine domination created by the dominant ideology in this type of journalism will be tried to be explained. Afterwards, being a female journalist through gender and the effect of masculinity on female journalists will be discussed, and the biographies of twelve female journalists, their journalism practices and their contributions to investigative journalism will be examined in the sample of the United States (USA), Canada, Ireland, Malta, and India. Finally, women

journalists will be evaluated within the framework of the determined research findings, within the framework of the obstacles, difficulties, problems, unequal situations in the profession, their positioning against the masculine domination codes and their contributions to investigative journalism.

Keywords: Masculine Domination, Investigative Journalism, Gender, Female Journalist, Media.

Giriş

Erillik (erkeklik) gündelik yaşam pratikleri içinde hegemonik bir iktidar türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iktidar biçimini kodlayan kültürel, toplumsal, ekonomik ve siyasal unsurlar her toplumun kendi dinamikleri çerçevesinde sürdürilmektedir. Bourdieu (2015: 71), toplumun farklı kategorileri içinde cesaret türleri olarak erilliği betimlemekte, eril olmayanın ‘zayıf, kız gibi’ ifadeleriyle temsil edildiğini örneklemektedir; erilliğin ilişkisel bir kavram olduğunu ve diğer erkekler karşısında kadınlara karşı olarak dışil korkusu inşa ettiğini belirtmektedir. Başka bir deyişle dışillik, erilliğe göre tanımlanmakta ve kadınlar, toplumda ‘tâbi’ olmak zorunda bırakılmaktadırlar. Tüm yurttaşlar üzerinde koşullayıcı işlev gören egemen patriarka, kadınların eğitim ve kültürü edinme biçimini de belirler. Bu nedenle tahakkümün eyleyicileri (kadın/erkek), toplumsal yapı içinde biçimlenen ataerkil süreçlerin failleridir. Tâbi olanların kendi konumlarından kurtulmaları, kültür ve eğitimin tahakkümçü niteliğiyle mücadele etmelerine bağlıdır (Köse, 2016: 194-195).

Eril tahakkümün çok daha belirgin olduğu araştırmacı gazetecilik türünü seçen kadın gazeteciler, belirlenmiş kodlara karşı çıkışlardır. Bu çalışma, farklı ülkelerden kadın araştırmacı gazetecilerin kendi ülkelerinin dinamikleri içinde belirlenen eril tahakkümme karşı koyma biçimlerini analiz etmemi hedefledi. Bu amaçla araştırmacı gazeteciliğin doğduğu ve geliştiği ülke olması nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri’nden (ABD) 7, Kanada, Malta, İrlanda, Hindistan ve Türkiye’den ise birer kadın gazeteci ile toplam 12 gazeteci araştırma örneklemini oluşturdu. Gazeteciler, araştırmacı gazetecilik ödüllerinin ‘Nobel’i olarak kabul edilen Pulitzer Ödülü almak, araştırmacı gazeteciliğin unsurlarını içeren haber ve gazetecilik pratikleri bakımından tarihte ve günümüzde öncü olmak, önemli araştırmacı gazetecilik örnekleri içeren olaylara odaklanmak veya bulunduğu ülkenin ilk kadın gazetecileri olmak sebebiyle örneklemede yer aldılar.

Araştırmada ilk olarak kavramsal çerçeveyi oluşturan erillik, eril tahakküm kavramları açıklandı. Sonrasında araştırmacı gazetecilik pratikleri, tarihsel gelişimi ve unsurları çerçevesinde tartışıldı ve 12 kadın araştırmacı gazetecinin her birinin biyografisi, gazetecilik pratikleriyle literatüre katkısı, erilliğe karşı duruşu açıklanmaya çalışıldı. Son olarak kadın gazetecilerin, eril iktidarın

tahakküm biçimlerine karşı mücadelelerini nasıl bir ‘meydan okuma’ ile şekillendirdikleri değerlendirildi.

Erlilik Karşısında Kadınlık Durumu

Bu çalışma, Bourdieu’nun ‘eril tahakküm’ kavramından hareketle, kadınların neredeyse sadece erkekler için ayrılmış gazetecilik mesleğinin araştırmacı gazetecilik türü içinde, söz konusu tahakküme meydan okuyarak yer aldıları iddiasını taşımaktadır. Bu ‘meydan okuma’ sadece gazetecilik meslesi ile sınırlı olmayan, kapitalizmin pazar ilişkileri içinde kamusal alanda süren ‘erkek savaş’larına meydan okumalarını da kapsamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, araştırmacı gazeteciliğin, toplumsal alanın tüm kategorileri içine yayılmış tahakküm biçimlerine karşı koyan içeriğiyle, kadın gazetecileri çifte bir karşı durma, meydan okuma içine itmekte olduğunu ve tam da bu nedenle diğer gazetecilik pratiklerinden farklı ve daha zorlayıcı konumda yer aldığı varsayımini taşımaktadır. Bu varsayımdan hareketle eril tahakkümün neyi içerdigini ve nasıl tanımlandığını açıklamak gerekmektedir.

Bourdieu (2015: 87), “güleryüzlü, sempatik, dikkatli, itaatkâr, ağırlaşılı, ölçülü” sıfatlarının ve “kendi kendini geri plana atma” durumunun kadını olmak kavramıyla açıkladığını; ‘dişillik’ kavramının erilliğin bekentilerini yansıtan ve ona boyun eğmesi gereken biçimde tanımlandığını savunur. Küresel yapı içinde kendi öznel tarihsel dinamikleriyle şekillenmiş fakat tüm toplumlar için ortak olan erkeklerin kadınlardan üstünlüğünü gözeten cinsiyet düzenleri söz konusudur. Bu düzen, toplumsal yapının unsurları olan aile, okul, siyaset, ordu, ekonomi vb. aracılığıyla her toplumun kendi dinamikleri içinde, birbirine benzemeyen erkeklik anıtları ve modelleri geliştirir. Toplumda hegemonik biçimde ilerleyen tahakküm yapıları, yarattıkları hakikat biçimlerinden uzaklaştığında ‘erkeklik krizi’ olarak belirlenebilecek çelişkiler ortaya çıkar. Bu krizden çıkışı sağlamak amacıyla eskinin temel argümanı olan erkek üstünlüğünü sürdürmen ‘yeni erkeklik’ler inşa edilir (Özbay, 2013: 185-189). Bourdieu (2015: 11-12) bu durumu ‘sembolik şiddet’ kavramı ile şöyle açıklar:

Kurulu düzenin tahakküm ilişkileriyle, hakları ve iltimaslarıyla, ayrıcalık ve haksızlıklarıyla aynı kolaylıkla süregitmesi ve en tahammül edilemez varoluş koşullarının çoğunlukla kabul edilebilir hatta doğal olarak görülmesi. Ve ben, bu paradoksal itaatin mükemmel bir örneği olan eril tahakkümde ve bunun dayatılış ile buna katlanış tarzlarında daima, sembolik şiddet olarak adlandırdığım şeyin etkisini görmüşüm; yumuşak, kurbanlarıncı bile hissedilmeyen ve görülmeyen, çoğunlukla iletişimim ve tanımamanın veya daha kesin olarak tanımamanın, kabullenmenin veya hatta, hissetmenin saf sembolik kanallarıyla uygulanan şiddet.

Bourdieu'ya göre (2015: 58) sembolik şiddet, "kurbanların kendilerine hükümedenlerin bakışlarını hegemonik biçimde kabullenmelerinin bir sonucudur". Tüm toplumsal yapı, bu hegemonik işleyişe göre biçimlenmiştir. Erken yaşlarda ailede, sonraki yaşlarda okul ve kilise gibi kurumlarda sürdürülen sembolik şiddetle "kadınların daha aşağı bir nitelik taşıdığı" argümanı dayatılır. Dolayısıyla erillik, hegemonik iktidar biçimini olarak tüm yurttaşların doğumundan itibaren deneyimlediği toplumsal sistem içinde biçimlenir. Sanayi devrimi sonrasında özel ve kamusal alan ayrımıyla özellikle burjuva kadınlarının, evle sınırlandığı görülmektedir. Böylelikle toplumsallaşma için erdemler öğrenen kadınlar, eril tahakküm boyun eğdiriciliği karşısında konumlanırlar. Egemen eğitim, din ve Bourdieu'unun (2015: 107-111) ifadesiyle 'âlim kültür', kadının pasif, erkeğin aktif olduğu bir toplumsal yapı inşa etmektedir. Yaratılan siyasal gelenek içinde kadınlar, toplumsal yapının izin verdiği ölçüde meslek seçimi yapmak zorunda kalmaktadır.

Eril ve dışıl ayrımlının ve karşılığının yaratılmasına neden olan belirlenimler, tahakküm hegemonik biçimde sürdürülmesini kolaylaştırır. Kadınlar ev içine veya evin uzantısı olan tıbbi hizmet alanı, edebiyat, sanat, gazetecilik gibi liberal ekonominin yarattığı yeni mesleklerde yer almaktadırlar. Bourdieu (2015: 132-133) bu meslek gruplarını hard (fen), soft (edebiyat) ayrımıyla şöyle açıklar:

Akademik dünyada, geçici olarak egemen konumdaki disiplinlerle (hukuk ve tıp), geçici olarak hakimiyet altındaki disiplinler arasında (fen ve edebiyat), bu ikinci grupta, fen yani *hard* tarafta yer alanlarla, edebiyat, yani *soft* taraftakiler arasında, hatta agora ve siyaset tarafında yer alan toplumbilim ile, edebiyatla birlikte içselliğe adanmış ruhbilim arasında karşılık mevcuttur.

Erkeklerin gözünde kadın meslekleri mütevazi, basit, yok sayılmaya mahkûmdurlar. Kadınlar, bu meslek grupları içine toplumsal düzenin telkin ettiği 'dışıl' özellikler içine hapsedilirler. Hegemonik işleyishi sağlayan, kendileri için uygun görülen meslekleri seçen kadınlar ödüllendirilirler (Bourdieu, 2015: 64-78).

Toplumsal yapı; kadınlara uygun görülen özel alanın devamı niteliğindeki işlerde çalışmalarının sağlanması, bir kadının bir erkek üzerinde otorite kuracak durumlarda yer almasının engellenmesi veya böyle durumlar söz konusu olduğunda erkeğin gerisine düşmesi konusunda bir işleyiş biçiminin yaratılması, teknik araç ve makinelerin kullanılmasının erkek tekeline bırakılması ilkeleriyle biçimlendirilir (Bourdieu, 2015: 119). Dolayısıyla güç, iktidar kavramlarının erkek; zayıf, masum, hysterik, korunması gerekenin kadın olarak belirlendiği toplumsal yapı, kadın ve erkeken beklenen davranış biçimlerinin kodlanmasıyla oluşur ve kadının(erkeğin) doğasından kaynaklandığı açıklamasıyla da meşrulaştırılır.

Böylelikle erkekler, tüm otorite konumlarından kadınları dışlamaktadır. Özel alan olarak ev mahrem, dışarıya kapalı ve kadınısı olarak kodlanırken tüm alanların erkeklerin var olduğu mekânlar olarak kodlandığı görülmektedir. Dolayısıyla kadınlar, kamusal alandan dışlanmış olarak toplumsal örgütlenmenin içinde yer almak zorunda bırakılmışlardır. Nitelikli işler erkeklerle ait iken, kalitesiz olarak nitelenebilecek işlerin kadınlara verildiği görülmektedir.

Kadınların eğitim talepleriyle lise/üniversite eğitimi almaları, üretici yapıyı değiştirmiştir. Entelektüel ve yönetsel veya ‘sembolik hizmet’ satışı içeren mesleklerde (gazetecilik, medya, tasarım vb.) kadın temsiliyetinde büyük bir artış söz konusu olmuştur. ‘Kadınsal’ olduğu düşünülen mesleklerde (eğitim, tıp vb.) katılımın yoğunlaştiği gözlemlenmiştir. Meslek içinde farklı pozisyonlara erişim değişime uğrasa da halen eril iktidarın belirlenimleri söz konusudur. En aranan ve nitelikli konumlardan kadınlar dışlanmaktadır (Bourdieu, 2015: 114-116). Bu konumlara bir şekilde ulaşabilmiş olanlar ise geç evlilik, boşanma, çocuk sahibi olmama gibi kendi bireysel hayatlarındaki başarısızlıklarla karşı karşıyadır. İktidar yarışından dışlanma, onlara sağlanan ‘ayrılabilir’lerle (haftada belirli günlerde çalışma vb.) iş yaşamından uzaklaştırılarak sağlanmaktadır.

Modern toplum, hiyerarşik ayırmalar ve eşitsizlikler üzerine kurulu ve özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini üretecek derinleştirir. Bu nedenle modern kapitalist toplumlarda birçok alan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile belirlenmiş, ‘kadın işi’, ‘erkek işi’ ayımı ile belirlenmiş meslek grupları oluşturulmuştur (Sancar, 2012: 23). Gazetecilik, aydınlanma devrimi ile ortaya çıkan bir meslek grubu olarak modern toplumun cinsiyet eşitsizliğini kalın çizgilerle belirlemiş ve araştırmacı gazetecilik ise gazetecilik içinde bir tür olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini pekiştirmiştir.

Araştırmacı Gazetecilik

Haber, güncel, ‘ilginç’ olayların ‘nesnel’ olarak sunulması olarak tanımlanmaktadır (Schlapp, 2013: 17). Bu bağlamda araştırmacı gazetecilik, habercinin gizlenen olayları görünürlüğünde bir gazetecilik türüdür (Mutlu, 1995: 44). Dolayısıyla gazeteci, derinlemesine ve uzun soluklu bir araştırma süreci içinde olmak zorundadır. Seçilecek konular bakımından rutin haberlerden farklı, özellikle üstü örtülümsü; siyasal, sosyal, ekonomik olarak kamuunun zarar görmesine neden olacak gerçeklerin açığa çıkarılmasını amaçlar (Turhan, 2007: 28). Bu gazetecilik biçimini, yurttaşın bilgi edinme özgürlüğü temelinde “gazetecilerin doğrulu söyleme görevini evrenselleştirerek etik ilkesi olarak, gayretli biçimde uygulamaya çaba göstermelerinin” sonucudur (Şahin, 2012: 47).

Araştırmacı gazeteciliğin başlangıcı ve ilk örnekleri, 17. yüzyılda, ABD’de Benjamin Harris tarafından *Publick Occurrences*’ta yürütülen gazetecilik pratiklerine

dayanır (Feldstein, 2006). ABD'de *New York World* (Joseph Pulitzer) ve *New York Journal* (William Randolph Hearst) başta olmak üzere gazeteler arasındaki tiraj yarısı, sansasyonel habercilik, sarı gazetecilik gibi gazetecilik biçimlerini ve devamında araştırmacı gazetecilik pratiklerini geliştirmiştir. Başkan Roosevelt, Amerikan toplumundaki pislikleri karıştırın kişi olarak tanımlanan 'muckraker' kelimesini, bu gazetecileri aşağılamak amacıyla ilk kez kullanmıştır.¹ Muhalif, savunucu, kamu hizmeti yayıcılığı yapan anlamlıyla kabul gören 'muckraking' gazetecilik, 1902-1912 yılları arasında yükseliş gösterirken otoriter rejimlerin ortaya çıktığı dönemlerde ve II. Dünya Savaşı sırasında düşüş yaşadı. Soğuk Savaş döneminde, Vietnam Savaşı'nda yaşananları gözler önüne seren araştırmacı gazetecilik pratikleri tekrar yükselişe geçti. Araştırmacı gazetecilik, demokrasi taleplerinin arttığı dönemlerde ivme kazanırken otoriter rejimlerin egemen olduğu dönemlerde bastırılmıştır. Genel olarak tüm bu dönemler içinde, gazetecilik mesleğinde uzmanlaşmaya yönelik türler arasında yer alan araştırmacı gazetecilik, yeni iletişim teknolojilerini haber toplama ve yazma tekniklerini kullanmıştır (İnal, 1996: 210).

Medya, araştırmacı gazetecilik örnekleri olarak haber programlarında star (yıldız) gazetecileri (İnal, 1996: 9) genel olarak erkek gazeteciler arasında seçmektedir. Bu durumu, Bourdieu'nün (2015) eril tahakküm meslek seçiminde hegemonik olarak belirleyici ve sembolik şiddetin bu belirlenimde etkili olmasından kaynaklandığı görüşüne dayandırabiliriz. Bu bağlamda gazetecilik meslesi içinde, yıldız gazetecilik daha belirgin biçimde ortaya çıkmakta ve sembolik şiddetin unsurlarının başat rol oynadığı araştırmacı gazetecilik türünün özelliklerini, erilliğe daha uygun gazetecilik pratiklerini oluşturmaktadır.

Eril Tahakküm Karşısında Kadın 'Araştırmacı' Gazeteciler

Bu çalışma, kadın araştırmacı gazetecilerin biyografileri ve profesyonel gazetecilik formlarına katkılarını ortaya çıkarmayı ve ısrarla 'görülmek istenmeyen' kadın gazetecileri görünür kılmayı hedeflemiştir. Çalışmada belirlenen örneklem, ABD'nin araştırmacı gazeteciliğin ortaya çıkışında ve gelişiminde önemli katkısı nedeniyle Amerikalı gazetecilerin, diğer ülke gazetecilerinden daha fazla sayıda yer almاسını gerekli kılmıştır. Böylelikle ABD'den 7, Kanada, İrlanda, Hindistan, Malta ve Türkiye'den ise 1'er gazeteci ile toplam 12 gazeteci araştırmamızın örneklemi oluşturmuştur. Diğer yandan örneklemde yer alan Türkiye dışındaki gazetecilerin tümü eğitimlerini ABD'de tamamlamıştır (bkz. Tablo 1).

Selma Rıza Feraceli, ilk Türk kadın gazeteci olması nedeniyle örneklemde yer alırken ABD'de; Ida Minerva Tarbell ilk kadın (araştırmacı) gazeteci, Ida B. Wells ise Afro-Amerikalı ilk kadın (araştırmacı) gazeteci olması ve Elizabeth

Jane Cochran(e), araştırmacı gazetecilik pratiklerinin gelişmesinde öncü rol oynaması nedeniyle örneklemeye dahil edilmiştir. Barbara Ehrenreich, Jane Meredith Mayer, Sarah Cohen, Sari Horwitz Amerikalı diğer gazetecilerdir. Kanada'dan Naomi Klein, günümüzde, belgesel film olarak yayınlanan araştırmacı gazetecilik örnekleri vermiştir. Dijital gazetecilik uygulamalarıyla yeni gazetecilik pratiklerini sergileyen Daphne Caruana Galizia Malta'dan, Veronica Guerin İrlanda'dan yaptıkları haberler nedeniyle katledilen gazeteciler arasındadır. Chitra Subramaniam ise Hindistan'da eril iktidar unsurlarına karşı verdiği mücadeleye devam etmektedir.

Tablo 1: Araştırma Örnekleminde Yer Alan Kadın Gazeteciler

Gazeteci	Ülke/Bölge/Şehir
1. Ida Minerva Tarbell	ABD/Pennsylvania/ Erie Kasabası
2. Ida B. Wells-Barnett	ABD/Holly Springs/ Mississippi
3. Elizabeth Jane Cochran(e) (Nellie Bly)	ABD/Pensilvanya/ Armstrong
4. Selma Rıza Feraceli	Türkiye/İstanbul
5. Barbara Ehrenreich	ABD/Montana/ Butte
6. Jane Meredith Mayer	ABD/New York
7. Chitra Subramaniam Duella	Hindistan/Sindri
8. Veronica Guerin	Irlanda/Dublin
9. Daphne Caruana Galizia	Malta/Sliema
10. Naomi Klein	Kanada/Montreal/Quebec
11. Sarah Cohen	ABD
12. Sari Horwitz	ABD/Tucson/Arizona

Ida Minerva Tarbell (5 Kasım 1857-6 Ocak 1944)

Yaşamı

Tarbell, ABD/Pennsylvania/Erie Kasabası'nda dünyaya geldi. Büyük petrol şirketlerinin tekelleşmesi ve küçük şirketleri yok eden uygulamaları babasının iflasına neden oldu. Tek kız öğrenci olduğu Allegheny College'de ve Paris'te Felsefe, Sanat Tarihi, Fransızca ve İngilizce dersleri alan Tarbell, Biyoloji öğrenimi gördü. Fransız tarihçiler tarafından kullanılan araştırma tekniklerini öğrendi. Pennsylvania'da Yunanca, Latince, Fransızca, Almanca dersleri verdi. Edebi ve entelektüel bir hareket olan *Chautauqua* hareketine katıldı (Dizdar, 2010: 13-19). *Scribner's Magazine*'nde (Aralık 1891) *Fransa Adorée* adlı kısa hikâyesinin yayımıyla gazetecilik yapmaya başladı. *McClure's Magazine*,² *The American Magazine* gibi dergilerde, *Pittsburgh Dispatch*, *Cincinnati Times-Star*, *Chicago Tribune* dahil olmak üzere birçok gazetedede yazdı. *McClure's Magazine*'in hem yazarı hem editörü; 1899'da *The American Magazine*'in sahibi ve editörü oldu. 1939'da *All in a Day's Work* isimli otobiyografisini tamamladı. 6 Ocak 1944'te *Life After Eighty* adlı kitabı üzerinde çalışıyordu, Connecticut'ta,

hayatını kaybetti.

Resim 1: Ida Minerva Tarbell³

Kapitalizm ve Eril Tahakküm: Feminist Gazeteci 'Ida Tarbell'

Chautauqua hareketi içinde (7 yıl) aktif olarak bulunan Tarbell, Fransa'da aldığı derslerle araştırma ve yazma yeteneğini geliştirdi. ABD'de 20.yy'ın başlarında, Tarih yazımı konusunda önemli çalışmalar ortaya çıkardı (Dizdar, 2010: 1-9). McClure's Magazine'de yazı dizisi olan Napoleon Bonaparte'ın biyografisi, derginin tirajını dört katına çıkarırken 1895'te *Early Life of Lincoln* yazı dizisi, dergi tirajını 175 binden 250 bine ulaştırdı. 1899'da *The Life of Abraham Lincoln* başlığıyla kitap olarak yayımlanan çalışma, Lincoln'un biyografisilığında Amerikan siyasi tarihindeki olayları açığa çıkarmıştı (Dizdar, 2010: 41-56). Görüşme, röportaj ve belgelere ulaşma gibi tekniklerle araştırmacı gazeteciliğin temel kurallarını geliştirdi. Kadınlar için öncü olan Germaine de Staël ve Madame Roland gibi birçok kadının yanı sıra Louis Pasteur, Émile Zola, Alphonse Daudet ve Alexandre Dumas gibi ünlü edebiyat, bilim insanı ve iş adamının biyografilerini yazdı. Makalelerinde, petrol endüstrisi, ekonomi, işçiler gibi karmaşık konuları bilgilendirici ve anlaşılması kolay, popüler konular haline getirdi.

Tarbell'in gazetecilik tarihine geçen ve araştırmacı gazetecilik için temel oluşturan, McClure dergisinde yayımlanan, Standart Petrol Şirketi (*Standart Oil Company*) üzerine hazırladığı haber, kariyerinin dönüm noktası olmuştur. Bu konuyu araştırma nedeni, çocukluğunda, babasının şirketinin tekelleşme nedeniyle iflas etmesi ve başka küçük şirketlerin şantaj, sahtekârlık gibi uygulamalarla karşı karşıyamasına tanık olmasıdır. Dünyanın onde gelen zengin iş adamlarından olan John D. Rockefeller'in şirketi *Standart Oil Company*'nin uygulamalarından etkilenen küçük şirket yöneticileriyle röportajlar yapan Tarbell'in özel arşivlere, mahkeme kayıtlarına kamuya açık ve birincil kaynaklardan elde ettiği belgelere dayandırıldığı haberi, Kasım 1902'de ve Aralık 1903-Ekim 1904 yılları arasında yayımlanmıştır. 19 makaleden oluşan yazı dizisi, muckraking gazeteciliği

İçin örnektir. Şirketin birçok belgeyi gizlemesine rağmen, New York Halk Kütüphanesi'nde belgelerin kopyalarına ulaşmış, *Standart Oil*'in, demiryolu şirketleriyle anlaşarak küçük işletmelerin iflasına neden olarak pazarı manipüle ettiğini ifşa etmiştir. Sosyoloji, ekonomi, tarih alanlarında örnek bir çalışma niteliğinde olan araştırması, *The History of Standart Oil Company (Standart Petrol Şirketinin Tarihi-1904)* adıyla kitabı olarak yayımlanmıştır. Çalışma, 20.yüzyıl ilerleme yaklaşımı ve Amerika'nın sosyal ve ekonomik yaşamında kapitalizmin yarattığı eziciliğe karşı iş ahlâkı, çevre konularında kamuoyu oluşmasını sağlamış ve araştırmacı gazeteciliğin başyapıtı olmuştur. Mahkeme, 1906'da *Standart Oil Company*'i suçu bularak 29 milyon dolarla cezalandırılmıştır. 1909'da antitrost davaları başlamış, yüksek mahkeme, yasa dışı olarak kabul ettiği şirketi 37 alt *Standart Oil* şirketine bölmüştür. Bugün Exxon Mobil, Chevron Corporation ve Amoco bunlardan bazılarıdır. Araştırma, *Standart Oil*'in dağılmasına neden olan Clayton Antitrost Yasası'nın, Hepburn Yasası'nın, Uluslararası Ticaret Komisyonu'na petrol oranlarını belirleme konusunda yetki veren Mann-Elkins Yasası'nın (1910) çıkarılmasını; Federal Ticaret Komisyonu'nun (1914) ve petrol şirketlerini denetleyen büroların kurulmasını sağlamıştır (Dizdar, 2010: 55-73). Tarbell, *Standart Oil*'in pazardaki tekelinin kırılmasını sağlamış ve döneminin gazetecilik pratikleri içinde olmayan araştırma, çok sayıda kaynağı ulaşarak olayı açığa çıkarma, belgeleme teknikleriyle yeni bir gazetecilik formu yaratmıştır.

Tarbell'in araştırmacı gazetecilik alanındaki diğer çalışması 1887'de *The Chautauqua* gazetesinde yayımlanan *Mucitler Olarak Kadınlar (Women as Inventors)* başlıklı yazısıdır. İki bine yakın kadının patent başvurusuna ulaşan Tarbell, Patent Enstitüsü'nde kadınların 935 kaydı olmasına karşın gerçekte 334 patente sahip olduklarıı ifşa etmiştir. Kadınların başarılarının görmezden gelinmesini ve ev içi işlerle sınırlanmasını eleştirmiştir. 1909'dan itibaren kadınlar üzerine çalışmalarını yoğunlaştıran Tarbell, yazılarını *The Business of Being a Woman* adlı bir kitapta topladı. Kadınların oy hakkını savundu. Kadın hareketine, tarihçi ve gazeteci olarak önemli katkılarda bulundu (Dizdar, 2010: 87). Haber konusu olayların ayrıntılı incelenmesi, belgelere dayandırılması, etik standartlar getirilmesi konusunda araştırmacı gazetecilik formunun oluşması ve gelişmesine önemli katkılar sağladı.

Ida Bell Wells-Barnett (16 Temmuz 1862-25 Mart 1931)

Yaşamı

Ida Wells, ABD/Mississippi/Holly Springs'te, köle statüsünde dünyaya geldi. Mississippi'de Afro-Amerikalılar, ırkçılıkla ve ayrımcı uygulamalarla karşı karşıya kalmaktaydı. Ida, babasının görev yaptığı, kölelerin eğitimi için açılan Shaw Üniversitesi'nde öğrenim gördü (Norwood, 2017b). 16 yaşındayken, sarı humma

salığında anne ve babasını kaybetti. Kardeşlerine bilmek için okulu bırakmak zorunda kaldı ve öğretmen olarak çalışmaya başladı. Kız kardeşleriyle birlikte teyzesinin yanına, Tennessee/Memphis'e taşındı. Eğitimine Nashville'deki Fisk Üniversitesi'nde devam etti. Ferdinand Barnett ile evlenen Wells, 4 çocuk sahibidir. Ulusal Siyah Kadınlar Derneği (National Association of Colored Women) ve Siyah Halkın Gelişimi Ulusal Birliği'nin (NAACP) kurucusu üyesidir. Chicago/Illinois'de hayatını kaybetmiştir.

Resim 2: Ida Bell Wells-Barnett (Norwood A., 2017b)

Irk Ayırımı Karşısında Afro-Amerikan Gazeteci 'Ida B. Wells'

Wells, 22 yaşında iken Memphis'te, birinci sınıf bilet aldığı kompartimanda yolculuk yapmasına izin verilmeyerek kendi irkının bulunduğu yere gitmesi söyleendiğinde, bu istege karşı çıktı. Görevliler tarafından güç kullanılarak trenden indirilmesi nedeniyle demiryolu şirketine karşı açtığı davada 500 dolar tazminat kazandı.⁴ Fakat Tennessee Yüksek Mahkemesi, yerel mahkemenin kararını reddetti. Tazminatın iadesine ve Wells'in 200 dolar ceza ödenmesine hükmetti. Wells, bu olaydan sonra Afro-Amerikalıların yoksulluğu, yaşam koşulları, maruz kaldığı ayrımcılığı anlatan makaleler yazdı (Norwood, 2017b). *Free Speech and Headlight* adlı yerel gazetenin ortağı olarak gazetecilik faaliyetlerini Afro-Amerikalıların haklarını savunma temelinde sürdürdü.

Resim 3: C.J. Miller'in, Kentucky/ Bardwell'de Linç Edilişi 7 Temmuz 1893

1875'te kabul edilen ırk ayrımcılığının yasal dayanağını oluşturan *Jim Crow Yasası*⁵ ile ABD'de, kamuya açık tüm alanlarda (okul, restoranlar vb.) siyahlar ve beyazların ayrı alanlarda olduğunu gösteren tabelalar yerleştirildi. 1890'larda Afro-Amerikalılara yönelik linçler bu yasa temel alınarak sürdürmüştür. 1892'de, Memphis'te, Wells'in arkadaşı Afro-Amerikalı⁶ Tom Moss'un beyaz girişimcilere rakip olması, bölgede beyaz şiddetinin başlamasına neden oldu. Kavgaya Calvin McDowell ve William Stewart adlı iki Afro-Amerikalı daha karıştı (Yılmaz, 2012: 12). Çatışmalarda beyazlardan bazılarının öldürülmesi nedeniyle tutuklanan Afro-Amerikalılar, hapiste oldukları halde, hücrelerinden alınarak linç⁷ edildiler. Wells, bu olayın ülkede yaygın olduğunu anlatan yazılarıyla linç karşıtı kampanya başlattı. Elde ettiği bilgileri broşür olarak ve yerel gazetelerde yayımlayarak ABD'de, yerel öfkeli halk tarafından yapılan bir linçi ilk kez ifşa eden Afro-Amerikalı kadın gazeteci olmuştur. Bu olay nedeniyle Wells'in Memphis'te bulunmadığı bir sırada gazetesinin binası yakıldı, öldürüleceğine ilişkin tehditler aldı ve Chicago'ya taşınmak zorunda kaldı (Norwood, 2017b). Chicago'nun ilk siyah gazetesi *Chicago Conservator*'da çalıştı. Diğer bölgelerdeki linç olayları hakkında bilgi toplamak amacıyla iki ay boyunca güney eyaletlerini dolaşarak araştırma yaptı. Wells'in (1892), *Southern Horrors: Lynch Law in All Its Phases* (*Güney Dehşeti: Tüm Safhalarıyla Linç Kanunu*) başlıklı Amerika'daki linçler üzerine ayrıntılı haberi, 25 Temmuz 1892'de, Afro-Amerikan gazetesi olan *The New York Age*'te yayımlandı.⁸ Siyahlara yönelik beyazların haksız suçlamaları ve linç girişimleri, Wells'in haberi ile görünür olmuştur.

Tablo 2: Linç Nedenleri (Wells Barnet, 1901: aktaran Gerger, 2012: 57).

Yıl	Irkçı ön yargılar	Cinayet	Tecavüz	Toplam Linçler
1896	31	24	31	86
1897	46	55	22	123
1898	39	47	16	102
1899	56	30	16	103
1900	57	30	16	103
Toplam	229	186	101	517

Linçler Hakkında (On Lynching-1892) adlı kitabında Wells, linçlerin, beyazların gücünü üreten ve pekiştiren bir unsur olduğunu, dayanışma ve mücadeleyi engelleyen kapitalizmin eleştirisini yaparak siyahların bu üretim ilişkilerinin devamında vazgeçilemez olmasından dolayı linç olusunun sürdüründüğünü savundu (Panitch ve Leys, 2010: 87). 1893'te yaptığı konuşmalarla uluslararası düzeyde konunun tartışımasını sağladı. *Kolomp Sergisi*'nde (*The World's Columbian Exposition*) Afro-Amerikalıların olumsuz şekilde resmedilmesini, katılmalarının yasaklanması boykot etti ve *Siyah Amerikalıların Kolomp Sergisinde Olmama Sebepleri (The Reason Whythe Colored American is Not*

in The World's Columbian Exposition) başlıklı bir yazı kaleme aldı. 1895'te yayımlanan *A Red Record: Tabulated Statistics and Alleged Causes of 1892-1893-1894* adlı eserinde güney eyaletlerindeki linçleri (bkz. Resim 3) ifşa etti (Wells, 1895). 1898'de Washington'a reform çağrısında bulunarak linç karşıtı kampanyasını Beyaz Saray'a taşıdı.⁹

Independent dergisinde yayımlanan makalesinde (1891) Wells, 1896-1900 yılları arasındaki linçlerin nedenlerini özetleyen istatistikleri yayımladı. Linç nedenlerinin cinayet, ırza geçme gibi ciddi suçlamalar olduğu gibi "bir çocuğu tokat atmak", "beyaz bir kadına hakaret etmek", "trene zarar vermek", "hayvan çalmak", "yangın çıkarma şüphesi", "şahitlik yapmak", "kimlik yanlışlığı", "hakaret", "tutuklanmaya direnmek", "kışkırtıcı ıslup kullanmak", "hırsızlık", "çevrede sevilmemek", "anlaşmayı bozmak" gibi sıradan suçlamalar, şüpheler ve iddialar olduğunu belgeledi. Kayıtlarda, sadece linçlerin faillerinin iddiaların ve "yanlışlık"la yapılan, "sebebi bilinmeyen", hatta "nedensiz" linçlerin (bkz. Tablo 2) olduğunu gösterdi (Gerger, 2012: 57). Tecavüz suçlamalarının ise, Güney'de herkesin bildiği, yalan ve iftira olduğunu anlatan Wells, beyazırkın üstünlüğünü savunan yasal düzenlemelerle siyahların haklarının elinden nasıl alındığını ifşa etti (Panitch ve Leys, 2010: 88).

1908'de Illinois eyaleti Springfield'deki, Afro-Amerikan topluluğuna yapılan saldırılardan sonra Wells, ırk ayrımcılığına karşı mücadeleşini aktif biçimde yürütmeye başlamıştır. 1909'da, Ulusal Eşit Haklar Birliği (National Equal Rights League) ile Başkan Woodrow Wilson'u devlet işleri için ayrımcı işe alma uygulamalarına son vermeye çağrıır. İlk Afro-Amerikan ana okulunu açmış, kadınların oy hakkı için mücadele etmiştir.¹⁰ İlk kez bir siyahi kadın gazeteci olarak Medeni Haklar Hareketi'ne liderlik eden Wells, Güneyli beyaz erkeklerin cinsel şiddet saldırılarının suçunu siyah erkeklerle yüklediklerini ortaya çıkararak 'linç' girişimlerinin hem irksal hem de cinsiyet ayrımcılığıyla bağlantılı olduğunu göstermiştir. Sivil Haklar Hareketi'nin sembolü olmuş, sistematik, kurumsallaşmış ırkçılıktan sınıf mücadeleşine, medya ve tarih yazımı kontrolünden eğitimde fırsat eşitliği ve kadınların siyasi eşitliğine kadar çalıştığı konuların tümü, bugün hâlen önemini korumaktadır.

Elizabeth Jane Cochran(e)¹¹ (Nellie Bly) (5 Mayıs 1864-27 Şubat 1922)

Yaşamı

Elizabeth Jane Cochran(e) (Nellie Bly), yargıç Michael Cochran ve Mary Jane Cochran'ın kızı olarak Pennsylvania/Armstrong'ta doğdu. İrlanda kökenli ailenin beş çocuğundan üçüncüsüdür (Lewis, 2019). 6 yaşındayken babasını kaybetti. Maddi imkânsızlık nedeniyle okulunu (Indiana Normal School) bırakmak zorunda kaldı ve Pittsburgh'a taşındı (Norwood, 2017a). *The Pittsburgh*

Dispatch gazetesinin ilk kadın muhabiridir. Yazları, 'Yalnız Yetim Kız' (Lonely Orphan Girl) takma adıyla yayımlanmıştır. 1887'de, Joseph Pulitzer'in gazetesi, *New York World*'de çalışmaya başladı ve ABD'de araştırmacı gazeteciliğin öncü isimlerinden oldu (Lewis, 2019). 1895'te Robert Livingston Seaman ile evlendi. Eşinin ölümü (1904) nedeniyle gazeteciliği bırakarak şirketin (Iron Clad Manufacturing Company) yönetimini üstlendi. İşçiler için sağlık hizmeti vb. konularda, o zamana kadar görülmemiş sosyal reformlar gerçekleştirdi. I. Dünya Savaşı öncesinde şirketi iflas etti. Savaş boyunca Avusturya (Viyana)'da yaşadı (Groppi, 2011). 1919'da New York'a döndü ve 1920'de *New York Journal* için yazmaya başladı. Chicago'da, *The Times Herald* gazetesinde çalıştı (Lewis, 2019). Cochran(e), ABD'de, ilk dönem araştırmacı gazeteciler arasında yer alan kadın gazetecidir. Gelişirdiği araştırma teknikleriyle profesyonel gazetecilik formunun yaratıcısı olmuştur.

Resim 4: Elizabeth Jane Cochran(e).¹²

Cinsiyet Ayrımcılığını Reddetmek ve 'Nellie Bly'

Gazetecilik mesleği, erkeklerin 20. yüzyıla kadar hâkim olduğu bir meslek dalı olmuştur. 19. yüzyıl sonlarında kadınlar, gazetecilik mesleği ile erkek dünyasına girebiliyordu fakat moda sayfaları gibi ikincil alanlarda çalışıyordu (Groppi, 2011). *The Pittsburgh Dispatch*'de, çalışan kadını 'hilkat garibesi', 'ucube' olarak nitileyen; kadınların bebek büyütmek, yemek yapmak, temizlik gibi ev içi işlerle görevli olması gerektiğini savunan yazının cinsiyetçi ifadelerine yanıt niteliğinde olan mektubu ile Cochrane, gazete yönetiminin dikkatini çekti. 1885'te saat 5 dolara gazetedede çalışmaya başladı (Norwood, 2017a). Kadın gazeteciler için uygun görülen moda içerikli sayfalarda yazmayı reddeden Cochrane, eril tahakkümे karşı ilk meydan okumasını aldığı bu kararla yapmış, boşanma kanunu改革u hakkında *Çılgın Evlilikler (Mad Marriages)* başlıklı haberini yazmıştır (Lewis, 2019). Yoksul işçi sınıfı kadınların ağır çalışma koşulları, düşük ücretlendirilmeleriyle ilgili haberleri okurun ilgisini çekmiş fakat iş çevreleri, gazeteyi reklam vermemekle tehdit ettiklerinden gazete yönetimi

Cochrane'i, kadın gazetecilere uygun görülen moda vb. konularda yazması için görevlendirmek istemiştir. Cochrane, bu cinsiyetçi yaklaşıma bir kez daha karşı çıkmış, gazeteden istifa etmiştir (Norwood, 2017a).

Joseph Pulitzer'in sahibi olduğu *The New York World*'de çalışmaya başlar. Editörlerin önerisi ve dönemin kadın yazarlarının arasında kod adıyla yazmanın yaygın olması nedeniyle, Stephen Collins Foster'ın 1850 tarihli şarkısı Nelly Bly'dan (*New World Encyclopedia*, t.y.) esinlenerek, Nellie Bly takma adıyla yazar (Lewis, 2019). Şarkı, Nelly Bly karakterini, ev işlerini nasıl yürütmesi gereği konusunda ögütler verilen bir kadın olarak tasvir etmektedir. Cochrane'in bu ismi yazlarında kod adı olarak seçmesi, onun kadınları ev içi işlerle sınırlayan ataerkil yapıya tepkisi, eril tahakküme meydan okuması olarak değerlendirilmelidir.

Cochrane (Bly)'in *New York World*'de ilk haberi 1887'de yayıldı. Burada da dönemin egemen bakış açısı olan kadınların moda vb. konularda yazmasına ilişkin anlayışa karşı duran Bly, 1888'de Meksika'da araştırmalarını sürdürdü. Diktatör Porfirio Diaz'ı eleştiren yazıları nedeniyle Meksika'dan ayrılmak zorunda bırakıldı (Lewis, 2019). Meksikalıların siyasal, toplumsal ve kültürel yaşamını anlattığı *Meksika'da Altı Ay* adlı kitabının girişindeki ilk sözleri şöyledir: "Gazetede kadınlara verilen alışındık görevlerin dışında çalışmak için sabırsızlanıyorum. Bunu sağlamak için gazeteden bir muhabir olarak uzaklaşmak gerektiğini anladım" (Bly, *Meksika'da Altı Ay*, 1888: 5 aktaran Groppe, 2011). Görüldüğü gibi dönemin kadınlara uygun gördüğü konularda yazması istenen Bly, israrla bu tahakküme meydan okumuş ve araştıracı gazetecilikle ilgili çalışmalarını sürdürmüştür.

New York World editörü, Bly'dan Blackwell akıl hastanesindeki yaşananları araştırmasını ister. Böylece araştıracı gazetecilik tarihine geçen haberini yazma fırsatını yakalar. Akıl hastası olduğuna doktorları inandırır (Groppe, 2011). 25 Eylül 1887'de, Blackwell adasına girmeyi başarır. Hastanede fiziksel işkence, soğuk duş, bayat yemek servisi gibi kötü koşullara tanıklık eden Bly'ın 10 gün süren deneyimini anlattığı haber dizisi, Ekim 1887'de *Timarhanede On Gün* başlığıyla yayımlanır ve toplumsal/siyasal alanda ses getirir, ülke çapında ünlü olmasını sağlar. Bly'ın haberi, New York Bölgesi Başsavcısı Vernon M. Davis'in yürüttüğü soruşturmanın başlamasını, şehrin diğer hastanelerini de kapsayan sağlık alanında birçok yenilik ve iyileştirme yapılmasını sağlar. *Timarhanede On Gün* (*Ten Days in a Mad-House*)¹³ ismiyle kitap olarak yayımladığı araştırması sonucunda, hastaneye yılda 1.000.000 dolardan fazla bütçe ayırmasını sağlar. Bly (1877), "yoksul talihsizlerin işim nedeniyle daha iyi bakılacağını bilmek beni memnun ediyor" ifadesinden de anlaşılacağı üzere, gazetecilik mesleğini hayatının merkezine yerleştirmiştir. Bly, *Timarhanede On Gün* haberiyle olay

mahalinde bulunarak alan araştırması ve gözlem yapan ilk gazeteci olmuştur. Yüzyıl sonra Günter Wallraff, Almanya'daki Türk işçilerinin çalışma koşullarını araştırdığı çalışmasında aynı yöntemi kullandı. Bly (1877), Blackwell akıl hastanesinde yaşadıklarını şöyle özetler:

Her fırسatta doktorlara deli olmadığını söyleyip beni serbest bırakmalarını istiyordum. Ne var ki, ruhen bir sorunumun olmadığını ispat etmeye çalıştıkça, bundan daha çok kuşku duymaya başlıyorlardı... Blackwell tımarhanesi aynen bir fare kapanı gibi. Bir kere girildi mi artık çıkış yok.

Bly, *World*'de başka araştırmacı gazetecilik örnekleri oluşturacak haberler de yaptı. Hapishanede erkekler koğusunda yapılanları, hasta olarak hastanede yaşadıklarını, aynı belirtileri sıraladığı şehrin birçok doktorundan farklı reçeteler aldığına anlattığı yazıları bunlardan bazlıdır. Haberleriyle durumun düzeltmesine ilişkin değişiklikler yapılmasını sağlamış, ifşa ettiği suistimaller için soruşturma komisyonları oluşturulmuştur.

Bly'ın gazetecilik tarihinde önemli diğer çalışması, Jules Verne'nin *80 Günde Devr-i Alem* kitabından esinlenerek hazırladığı yazı dizisidir. Bu fikrini açıkladığında gazetenin editörü, kadın olmasından dolayı, (bagajın onun hareketini yavaşlatacağını ileri sürerek) bir erkek gazeteciyi bu yolculuğa göndermek istediler. Bly, eğer bu görevi alamazsa başka bir gazetede çalışarak onlarla rekabet edeceğini söyledi ve görevi üstlendi (Groppo, 2011). 14 Kasım 1889'da, Augusta Victoria adlı gemiyle çıktığı seyahatte 24 899 mil katetti. 72 gün 6 saat 11 dakika 14 saniyede tamamladığı yolculuğu, *The World*'de yazı dizisi ve 1890'da *72 Günde Devr-i Alem (Around the World in Seventy-Two Days)* ismiyle kitap olarak yayıldı (Lewis, 2019).

Bly, geliştirdiği röportaj teknikleri ile de profesyonel gazetecilik formuna katkıda bulundu. Siyasetçi Eugene Victor Debs¹⁴ ve yazar Emma Goldman ile röportajlar yaptı. Debs'in hayatı, yaptıkları, siyasal olarak hedefleri, müziğe ilgisi, evcil hayvanları gibi özel hayatından hapishane koşullarına kadar ayrıntılı tasvirler içeren ve kadın hakları konusuna değinen yazısı, *New York World*'de (20 Ocak 1895) yayıldı (Bly, 1895). Ataerkil egemen kodlara karşı duran, liberal sistemin karşısında yer alan bir siyasal aktörü görünürlük kılan Bly, kadın hakları konusunda ısrarcı ve sorgulayan tavrını haberciliğinin parçası haline getirmiştir.

World, çalışanları arasında yıkıcı bir rekabet sistemini benimseyen bir yapıdaydı. Bu nedenle Bly, ancak kendine olanak tanımdıktan sonra gazetede çalışma fırsatı bulabilmisti. Bu tutumu diğer kadın gazeteciler için cesaret verici olmuştur. Pulitzer, kadınlara rahat çalışma ortamı sağlamak yerine baskı uygulamayı ve işlerini zorlaştırmayı seçti. Bu yönetim tarzıyla gazete çalışanlarının acımasız bir rekabet içinde çalışmasına neden oldu. Dolayısıyla kadın gazeteciler arasındaki

mücadeleyi tetikledi ve onları birbirleriyle rekabet eden konuma getirdi. Kadın gazeteciler, kadınlara uygun görülen haberleri ve geri plan sayfalarında kalmayı seçmemek için Pulitzer'in önem verdiği sansasyonel, ilgi çeken haberlere yönelmek zorundaydılar (Groppo, 2011). Bu nedenle Bly'ın gazeteciliği, Pulitzer'in bu yönetsel stratejilerine uygun olarak sınırlanmıştır.

Bly, çağının belirlediği kadın imgesinin dışına çıkarak, yeni kadını kendi bakış açısıyla biçimlendirmiştir. 'Yeni Kadın' imgesi, toplumun geleneksellliğini korurken kadınların toplumdaki rolünü ve imajını yeniden tanımlamıştır. Önceki kuşaklara göre daha cesur, özgür ve eğitimli olmak için çabalayan 'yeni kadın', oy hakkı, doğum kontrolü ve annelik gibi tartışmalı alanların yeniden tanımlanmasını sağlamıştır. Bly'ın, erkek egemen bir meslek alanında öncü statüsü ve kadın haklarına yönelik çalışmaları, kadınlar için birçok kazanım sağlamıştır. Bly, genç, güzel ve korkusuz bir kadın gazeteci imajı çizerken, Pulitzer'in önüne çıkardığı engeller nedeniyle gazeteciliğe ara vermek zorunda kaldı. Buna rağmen araştırmacı gazetecilik formunun oluşturulmasına önemli katkılarda bulundu. Çocuk kitabı olarak biyografisi bulunan Bly'ın literatürde ilk biyografisi ancak 1994'te gazeteci Brooke Kroeger tarafından yazılmıştır. Analistler, Bly'ı feminist maceracı olarak nitelendirdirler. Oysa Bly, hem kadın haklarının savunucusu (Groppo, 2011) hem de araştırmacı gazeteciliğin öncüsüdür. Haberlerine kişisel görüşlerini ekleyerek, geniş betimlemelerle mekân, kişi ve ortamı açıklayan bir haber yazma dili geliştirmiştir. Kadınlık durumuna ilişkin ataerkil yapıyı eleştiren, sorgulayan ve hemen hemen tüm haberlerinde kadınlarla ilgili konulara yer ayıran, dönemin ötesine geçen bir gazetecidir. Editörlerin, patronların uyarıları, engellemeleriyle karşılaşmasına rağmen araştırmacı gazetecilik formunun biçimlenmesini sağlamıştır. Kadınların ev dışında olmamaları gerektiğini konuşduğu günlerde, yaşamıyla, yazılarıyla ve eleştirel yaklaşımıyla kadın hakları için öncü rol oynamıştır. Kadınların gündelik yaşamlarında erkekler tarafından nasıl dışlandılarını, istismar edildiklerini yazılarıyla görünür kılarak eril iktidara meydan okumuştur.

Selma Rıza Feraceli (5 Şubat 1872 - 5 Ekim 1931)

Yaşamı

Selma Rıza Feraceli, ilk Osmanlı parlamentosunda görev alan Ali Rıza Bey ve Naile Hanım'ın yedi çocuğunun en küçüğü olarak İstanbul'da dünyaya geldi (Naymansoy, 2009: 140). Ağabeyi Ahmet Rıza, Jön Türklerin lideriydi ve Meclis-i Mebûşân'da başkanlık yaptı. Babası ve ağabeyinin etkisinde kalan Selma Rıza, İttihat ve Terakkî Cemiyeti'nin tek kadın üyesi, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin genel sekreteri ve ilk Türk kadın roman yazarıdır. Evde özel eğitim almıştır. 26 yaşında iken, ailesine haber vermeden, ağabeyi Ahmet Rıza'nın yanına Paris'e gider

ve eğitimini Sorbonne Üniversitesi'nde sürdürür.¹⁵ II. Abdülhamid'in baskıcı yönetimine karşı çalışmalarda yer alır (Oktay, 2016: 143). Yaklaşık 10 yıl, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tek kadın üyesidir (Aytaç, 2002: 69). Meşrutiyet'in ilanı ile ülkeye döner (Toros, 1994: 60-61). İstanbul'da da *Hanimlara Mahsus Gazete* ve *Kadınlar Dünyası* gibi dönemin onde gelen kadın dergilerinde yazar. 1908-1913 tarihleri arasında Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) Genel Sekreteri olan Selma Rıza, ağabeyi Ahmet Rıza ile Âdile Sultan Sarayı'nın, İnâs Sultânîsi olarak kurulmasına katkıda bulunur (Oktay, 2016: 143). 59 yaşında, İstanbul'da hayatını kaybettiğinde cenazesinde sadece 5 kişi bulunmaktaydı (Toros, 1994: 63). Döneminin ilerisindeki fikirleriyle kadınlara cesaret vermiştir (Altıntaş, 2017: 130-131).

Resim 5: Selma Rıza Feraceli (Küçüksarp, 2019)

Osmanlı'nın İlk Kadın Gazetecisi 'Selma Rıza'

1890'lar, Osmanlı aydınlarının baskıcı yönetimle karşı bir araya geldiği, Avrupa'ya özellikle Paris'e kaçtığı, Jön Türklerin siyasi faaliyetlerde bulunduğu, yayınlar çıkardığı yıllardır. Üniversitede ve sonrasında Paris'te bulunduğu sırada siyasetle ilgilenen Selma Rıza, Ağabeyinin yönetiminde Paris'te yayımlanan *Meşveret* gazetesinin Fransızca eki *Mechveret Supplément Français* ve Türkçe olarak yayımlanan *Şura-yı Ümmet* gazetesinde, kadınların sosyal ve kültürel yaşama katılımı konularında makaleler yazar.¹⁶ Kadın hakları ve Tanzimat döneminin Batılılaşma ve aydınlanma anlayışıyla gelişen kadının toplumsal alandaki yeri üzerine düşündür ve katkı sağlamıştır. Dolayısıyla döneminin muhafazakâr çevresi ile mücadele etmek zorunda kalmıştır (Altıntaş, 2017: 128). Kadının eğitimi, kız çocukların okutulması, görücü usulüyle, zorla yapılan evlilikler, 'çok eşlilik' gibi konularda yazmıştır. Hakkında detaylı bilgi bulunmayan Selma Rıza'nın mektupları, 'hürriyet' 'eğitim' ve 'kadın' konularına olan ilgisini göstermektedir (Oktay, 2016: 143). Sosyoloji alanında çalışması olan ilk Türk kadın gazetecidir. Jön Türkler tarafından takdirle karşılanan Selma Rıza, 'Sorbonne'da okuyan ilk

'Türk kızı' olarak tanınır. Siyaset ve gazetecilik üzerine çalışmaları, Paris'te kaldığı süre boyunca pekişir (Toros 1994: 60-61; Oktay, 2016: 143).

Selma Rıza'nın 1892-1897 yılları arasında yazdığı romanı *Uhuvvet*, hayatı olduğu süre içerisinde yayımlanamamıştır. Kitap, Nabil Fazıl Alsan tarafından 1999'da, Kültür Bakanlığı Yayınları'ndan çıkar (Oktay, 2016: 144). 'Kardeşlik' anlamına gelen Uhuvvet, sosyal konulu bir dönem romanıdır ve sosyal hayatın gerçeğini gelenek, modernite bağlamında ortaya koyar (Hazer, 2011: 892). İki kuşaktan kadınlık deneyimleri, önceki kuşak kadınların sözünün geçmediği görülen romanda; kardeşlik, zorlukları aşma, yaşama bağlanma konusunda 'kadınlık halleri' anlatılmıştır. Ataerkil düzende ezilen ve susturulan kadınları, görücü usulü evlilikleri, istemediği adamlarla evlendirilen küçük yaştaki kızları, 'çok eşliliğe' katlanan ve 'ev dışı' alanlarda 'iffetsiz' olarak görülen kadınları, döneminin kadın 'algısını' ve 'sorunlarını' kurgusal karakterlerle anlatan Selma Rıza, toplumsal cinsiyet kodlarına işaret eder (Günaydın, 2012: 124).

Selma Rıza, uluslararası feminist toplantılarla Osmanlı kadınını temsil etmiştir. 1899'dan itibaren kadın ve toplum üzerine tüm eserleri okumuş, Jöntürk ve Fransız aydınları arasında konunun uzmanı olarak tanınmıştır. Fransa'da edebiyatçılar, sosyologlar, özellikle de Claude Farrere, onu yetenekli bir sosyolog olarak tanımlar (Naymansoy, 2009: 140). İlk dersini, 1900'de Paris'te gerçekleştirmiştir. Uluslararası kadın hareketinin kadınları bir araya getiren toplantılarında uzun yıllar bulunur (Os, 2013: 100-101). Bu dönemde kadınlar, kamusal alanda yer alma taleplerini dernekler aracılığıyla duyurmaya çalışmışlardır. Kurucuları kadın olan, kadın haklarını geliştirmeyi, toplumsal yardımı amaçlayan örgütlerin yanı sıra varolan örgütlenmelerin içinde 'kadın kolu' veya 'hanımlar heyeti' gibi belli konulardaki örgütlere üye olmaktadır. Selma Rıza da Meşrutiyet'in ilanından sonra Fatma Aliye Hanım, Emine Semiye Hanım gibi dönemin kadın aydınlarıyla birlikte kadın haklarına dair çalışmalarını sürdürmüştür (Altıntaş, 2017: 123-124). Kız çocukları için okullar ve kız lisesi olan İnas Sultanı'nısının açılmasını sağlar. Hilal-i Ahmer'de yönetici olarak çalışır. *Hanımlara Mahsus Gazete* ve *Kadınlar Dünyası* gibi dergilerde kadın haklarına dair yazılar yazar. O döneme kadar, *Terakki-i Muhadderat* ve *Terakki* gibi mecralarda kadınların yaşadığı sıkıntıları anlatan çeşitli yazılar, kadınlar tarafından yayımlansa da bir kadın gazetedede çalışması ve düzenli olarak yazı yazması bakımından Selma Rıza'nın söz konusu gazetelerde yazıyor olması ilkdir. Selma Rıza, İstanbul'a dönüşünden sonra gazetecilik yapmamış, ancak Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti olarak bilinen, Kızılay'ın kurulması için çalışmalara katılmış, yönetimle ters düşunce, genel sekreterliğini yaptığı bu kuruluştan ayrılmıştır (Naymansoy, 2009: 140-141). 1910-1912 yılları arasında yayımlanmayan iki roman daha yazmıştır. 1916 yılında Müslüman Osmanlı kızlarının eğitimi ve kültürel yönden

gelişmesi amacıyla, ağabeyi Ahmet Rıza'nın desteğini alarak, Kandilli'deki Adile Sultan Sarayı'nın, Kandilli Adile Sultan İnas Mekteb-i Sultanisi adı altında Türkiye'nin ilk yatılı kız lisesi olarak açılmasını sağlar. Bu okulun adı, Cumhuriyet döneminde Kandilli Kız Lisesi olacaktır.¹⁷

Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğu'nda aydınlar ve devlet adamlarının çoğu Amerikan mandacılığını kurtuluş olarak görürken, Selma Rıza buna karşı çıkmış, manda yandaşlarına gönderdiği eleştiri mektupları işgal kuvvetleri tarafından sansür edilmiştir. Bunların arasında Cemiyet-i Akvâm'a İstanbul'un işgali sonrası yazdığı mektup oldukça etkili olur (Naymansoy, 2009: 140-141). Batı tarzı eğitimi ve Batı değerlerini savunan, döneminin öncü kadın yazarlarından olan Selma Rıza, kadın haklarının gelişmesinde kadınlarla ilham kaynağı olmuştur (Aytaç, 2002: 76). Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk kadın gazetecisi olarak tarihte yer almıştır.

Barbara Ehrenreich (26 Ağustos 1941)

Yaşamı

Barbara Ehrenreich, ABD/Montana/Butte'de dünyaya geldi. Reed Koleji'nde fizik, Rockefeller Üniversitesi'nde hücresel immünoloji alanında doktora (1968) derecesi aldı. Klinik psikolog John Ehrenreich ile evlendi ve 2 çocuk sahibidir.¹⁸ 1970'te, ilk çocuğunun dünyaya gelmesinin ardından kadın hareketi içinde yer aldı.¹⁹ New York Bütçe Bürosu (The Bureau of the Budget in New York City) ve Sağlık Politikası Danışma Merkezi'nde (The Health Policy Advisory Center) analist olarak çalıştı. New York'ta yoksullar için sağlık hizmeti sağlayanlarla ilgili haberler yaptı. Hamileliği sırasında yaşadığı cinsiyetçi ayrımcılık nedeniyle toplumsal cinsiyet konusunda yazılar yazdı ve Kadın Sağlığı Hareketi (Women's Health Movement) içinde yer aldı. 1977'de John Ehrenreich'tan ayrıldı. New York ve Missouri Üniversitesi'nde (Columbia) öğretim üyesi olarak çalıştı. Ford Foundation Ödülü'nün sahibidir. Sendika organizatörü Gary Stevenson ile evlendi (1983-1993). Frances Fox Piven, Richard Cloward ve Fred Block ile Amerika üzerine olan sosyolojik çalışması *The Mean Season: The Attack on Social Welfare* adlı kitabı 1987'de yayıldı.²⁰

Diğer çalışmaları:

- 68 Öğrenci Ayaklanması: Uzun Yürüyüşün Kısa Baharı (Long March, Short Spring: The Student Uprising at Home and Abroad-1969),
- Cadılar, Ebeler ve Hemşireler: Kadın Şifacıların Tarihi (Witches, Midwives, and Nurses: A History of Women Healers-1972),
- Kendi İyiliği İçin: Uzmanların Kadınlara Tavsiyesinin 150 Yılı (For Her

- Own Good: 150 Years of The Expert's Advice to Women-1978),
- Düşme Korkusu: Orta Sınıfın Yaşamı (Fear of Falling: The Inner Life of the Middle Class-1989),
- Kipper's Game (1993)
- Blood Rites: Savaşın Tutkularının Kökeni ve Tarihçesi (Blood Rites: Origins and History of the Passions of War-1997),
- Arlie Russell Hochschild ile Küresel Kadın: Ekonomi İçinde Dadılar, Hizmetçiler ve Seks İşçileri (Global Woman: Nannies, Maids, and Sex Workers in the New Economy-2003),
- Sokaklarda Dans Etmek: Kolektif Sevinç Tarihi (Dancing in the Streets: A History of Collective Joy)'dir.²¹

Ehrenreich, *Time* (1994-1998), *The Progressive*, *The New York Times*, *Mother Jones*, *The Atlantic Monthly*, *The New Republic*, *Z Magazine*, *The Nation* ve *In These Times*'da yazdı.²² Reed College (Portland, Oregon), New York Eyalet Üniversitesi (New York, Old Westbury), Wooster Koleji (Ohio), John Jay College (New York), UMass Lowell (Avustralya/Melbourne) ve La Trobe Üniversitesi'nden fahri dereceler aldı.²³ California Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulu'nda (1998 ve 2000) dersler verdi. New Jersey'deki Puffin Vakfı Ulusal Enstitüsü tarafından Ulusal Yaratıcı Vatandaşlık Puffin Ödülü'nü (Puffin/Nation Prize for Creative Citizenship_2004) aldı. İşsizlikten etkilenen beyaz yakalılarla ilgili yaptığı haberi *Amerikan Rüyası'nın Peşinde (Bait and Switch: The (Futile) Pursuit of The American Dream-2006)* adıyla kitap olarak yayıldı. Mesleğe veya istihdam durumuna bakılmaksızın, beyaz yakalı işçiler için kâr amacı gütmeyen, siyasi olmayan United Professionals'ı kurdu.

Resim 6: Barbara Ehrenreich²⁴

Araştırmacı Gazetecilikle İlgili Çalışmaları

Ehrenreich'in katılımlı gözlemle yürüttüğü, kapitalizmin ABD'de yurttaşlar üzerindeki etkisini incelediği araştırması, *Harper's Magazine*'de, *Beşlik* ve *Onluk*

(*Nickel and Dimed: On (Not) Getting By in America*) başlığıyla, 2000 yılında, yazı dizisi olarak yayıldı.²⁵ Çalışmada, farklı eyaletlerde asgari ücretli işlerde 2 yıl boyunca çalışarak yoksulluk sınırı altındaki halkın yaşadıklarını inceledi. Alınan ücretle çocukşız bir Amerikan yurttaşının kirasını karşılamasının mümkün olmadığını gördü. ABD'de resmi rakamlara göre yıllık geliri 17 bin 230 dolar olan her ailinin yoksulluk sınırının üzerinde sayılmasının mümkün olamayacağını araştırması sonucunda ifşa etti. ABD'li yaklaşık 12 milyon kadının hayatını katılımlı gözlem ile inceledi. Bu amaçla Key West (Florida), Portland (Maine) ve Minneapolis'te yürüttüğü araştırmasında tek işe ancak bir otomobilde yaşabileceğini, karavan evlerde yaşayabilmek için ayda 625 dolar ödenmesi gerektiğini gördü. Geçinebilmek için ikinci iş olarak garsonluk yaptı. Portland'ta, bir huzurevinde, su bile içmesine izin verilmeyen, temizlik şirketi görevlisi olarak insanlık dışı uygulamalara maruz kaldığını tespit etti. Kiralık evlerin depozit parasını karşılayamadığı için, günü 60 dolarlık, koşulları kötü otellerde yaşadı. Sağlık sigortası olmadığından hastalandığında tıbbi kuruluşlara başvuramadı. Minneapolis'te, konuşmasına, molalar dışında tuvalete gitmesine izin verilmeyen ve ağır koşullarda çalıştırılan Wal-Mart'taki (supermarket) çalışanların yaşadığı zorlukları gözlemledi. Araştırma sonucunda, dar gelirli bir yurttaşın iki işte çalışma bile normal standartlarda yaşamاسının ve ABD yasalarına uygun biçimde çalışan kesimin hakkını elde etmesinin mümkün olmadığını ifşa etti (Karasu, 2001).

Başkan Bush yıllarını eleştiren, 25 Temmuz 2008'de *The New York Times*'ta başlayan yazı dizisi, *Bu Vatan Onların Vatanı: Parçalanmış Bir Ulus Üzerine Araştırma (This Land is Their Land: Reports from a Divided Nation)* adıyla kitap olarak yayıldı. Çalışma, Amerikan seçkinleri refah içindeyken işçi sınıfının yoksullüğünü, zengin azınlığın takıntılı tüketim çılgınlığı karşısında fakirlerin çocukların bile sağlık kontrolünden geçiremediğini anlatır ve sistem eleştirisi yapar (Fairbanks, 2008). Diğer bir çalışması, Psikoloji, Teoloji, Edebiyat gibi farklı disiplinlerden yararlandığı, hayatını anlattığı, sosyal, ekonomik ve politik sorunları emek gücü, feminism ve politik aktivizmle bir arada tartıştığı *Livingwith a Wild God (Vahşi Tanrıyla Yaşamak-2014)* adlı kitabıdır (Bayer, 2014). Ehrenreich, katılımlı gözlem, veri gazeteciliği gibi araştırmacı gazetecilik pratikleri ile günümüzde kapitalizm eleştirisini yapmış, kadınların ve işçi sınıfının sorunlarını görünürlük hale getirmiştir.

Jane Meredith Mayer (1955)

Yaşamı

Annesi ressam, babası besteci olan Mayer, New York'ta doğdu. Fieldston School'da ve Yale Üniversitesi'nde (1977) öğrenim gördü. Gazeteciliğe

Vermont'ta başladı. *The Weathersfield Weekly* ve *The Black River Tribune*, *Washington Star* ve *Time* dergilerinde yazdı. *The Wall Street Journal'da* (1982) kıdemli yazar, sayfa editörü ve Beyaz Saray muhabiri (12 yıl) olarak görev yapan ilk kadın gazetecidir. Savaş muhabiri olarak çalıştığı yıllarda; Körfez Savaşı, Berlin Duvarı'nın yıkılışı, Sovyetler Birliği'nin son günlerine tanıklık etti. *The Journal* tarafından Pulitzer ödülü için 12 kez aday gösterildi. *The New York Review of Books*, *The Washington Post*, *The Los Angeles Times* ve *The American Prospect* için²⁶ ve *Washington Post*, *The New York Times*'ta editör (1992) olarak çalıştı. 2009 ve 2010'da Princeton Üniversitesi'nde dersler verdi. Harvard, Yale Üniversite'lerinde panellere konuşmacı olarak katıldı.²⁷ Araştırmacı gazetecilik alanında Columbia Üniversitesi Gazetecilik Lisansüstü öğrencileri tarafından belirlenen, 2008 John Chancellor Gazetecilikte Mükemmellik (John Chancellor Award for Excellence in Journalism) ödülünün sahibidir ve çok sayıda ödüle layık görülmüştür. 1995'ten bu yana *The New Yorker'da* çalışmaktır ve Washington muhabiri olarak siyaset, kültür ve ulusal güvenlik konularında yazmakta olan Mayer, Washington'da yaşamaktadır.²⁸

Resim 7: Jane Meredith Mayer²⁹

ABD Siyasetinin Karanlık Yüzü ve Mayer'in Araştırmacı Gazeteciliği

Mayer, Zafer: Başkanı Azletmek 1984-1988 (*Landslide: The Unmaking of the President 1984-1988*) adlı kitabında, Doyle McManus ile Ronald Reagan'ın ikinci başkanlık dönemini ve İran-Kontra olayını araştırdı. Jill Abramson ile Clarence Thomas'ın, ABD Yüksek Mahkemesine atanmasını konu alan *Garip Adalet* (*Strange Justice*) isimli kitabı 1994'te yayıldı ve televizyon dizisi olarak uyarlandı.³⁰ 1997'de Demokrat Parti'nin bağış toplama taktiklerini, 1996 seçimlerini "Başkanlığın hiç olmadığı kadar pazarlandığı" ifadesiyle eleştirdi. 2001 seçimlerinde Başkan George W. Bush lehine ve diğer adayların yenilgisini sağlamak üzere çalışan George Soros gibi iş adamlarının, seçimlerdeki mali rolünü ortaya çeken çalışması 2004'te yayıldı.

Karanlık Taraf: Teröre Karşı Savaşın Amerikan İdeallerine Karşı Savaşa Dönüşmesinin Gizli Hikâyesi (The Dark Side: The Inside Story of How the War on Terror The Dark Side-2008) adıyla yayımlanan araştırması, *New York Times*'ın en çok satanlar listesinde yer aldı. 2010'da *The New Yorker*'da bir makale ile başladığı Koch kardeşlerin³¹ Amerikan politikasındaki etkisini incelediği çalışma, yazı dizisi olarak yayıldı. Araştırmada, Obama'nın liberal politika önerilerini engellemeye yönelik olarak Demokrat adayları mağlup etmek isteyen kuruluşların fonlarını, Demokratlar ve ilimli Cumhuriyetçilerin politikalarını hedef alan Americans for Prosperity (AFP) ve Citizens for a Sound Economy (CSE) düşünce kuruluşlarının arkasında yer alan Koch kardeşlerin siyasetteki etkisini ifşa etti.³² 2011'de Art Pope şirketinin Kuzey Carolina siyasetini etkileyen harcamalarını ortaya çıkan Mayer, 2012'de Başkan Obama'nın liberal milyarderlerden para toplama girişimlerini, süper PAC'lardan (Political Action Committee) para toplamayı teşvik eden kampanyasılarındaki araştırması yayıldı. 2016'da en fazla satanlar arasında yer alan *Kara Para: Aşırı Sağın Yükselişinin Arkasındaki Milyarderlerin Gizli Tarihi* (Dark Money: The Hidden History of the Billionaires Behind the Rise of the Radical Right)³³ adlı kitabında, Amerika neden derin bir ekonomik eşitsizlik yaşıyor, iklim değişikliğine karşı neden ciddi bir önlem alınmıyor gibi sorulara yanıtlar aramıştır (Demircan, 2016).

Trump Dosyasının Arkasındaki Adam: Christopher Steele (Christopher Steele, the Man Behind the Trump Dossier) başlıklı makalesi, *The New Yorker*'da, 12 Mart 2018'de yayıldı. Trump'ın seçimlerdeki başarısını, güçlü şirket lobilerinin oluşumunu parayla elde edilen bir sürecin doruk noktası olarak tanımlayan yazısında, Exxon Mobil, Koch Industries, Continental Energy vb. diğer büyük şirketlerin, artık lobi yapmasına gerek kalmadığını ve Trump'ın Dışişleri Bakanlığı'ni, Çevre Koruma Ajansı'nu ve Enerji Bakanlığı'nu bu şirketlere sunduğunu savunmuştur. Şirket temsilcilerinin kongrede üst düzey noktalarda çalıştığını, 'kara para'nın kamu denetimi dışında kolaylıkla dolaşma girdiğini ve en büyük kara para kaynağı şirketin Koch Industries'i olduğunu açıklamıştır. Koch kardeşlerin, toplam 100 milyar dolar servetleriyle, ABD politik sistemini ele geçirmek için para harcadıklarını ve diğer sağ kanat kurumsal çıkarları harekete geçirdiklerini ifşa etmiştir (Sachs, 2017). Görüldüğü gibi Mayer, günümüz Amerika'sında yaşanan yolsuzlukları ve perde arkasını ortaya çıkarmayı hedefleyen araştırma ve yazılarıyla araştırmacı gazeteciliğin günümüzdeki kadın temsilcilerindendir.

Chitra Subramaniam Duella (5 Nisan 1958)

Yaşamı

Hindistan'ın Sindri kentinde dünyaya geldi. Lady Shri Ram College'de (Delhi), İngiliz Edebiyatı alanında lisans eğitimi ve Hindistan Kitle İletişim Enstitüsü (Indian Institute of Mass Communication) ve Stanford Üniversitesi'nde gazetecilik alanında master derecesi aldı. 1979'da Hindistan'da haftalık olarak yayımlanan haber dergisi *India Today*'de muhabir olarak çalışmaya başladı. İsviçre Devlet Radyosu'nda ve Cenevre'de, Birleşmiş Milletler (BM) muhabiri olarak görev yaptı.³⁴ Matematikçi Dr. Giancarlo Duella ile evli, iki çocuk sahibi ve Cenevre/İsviçre'de yaşamaktadır.

Resim 8: Chitra Subramaniam Duella (The Economics, 2013).

Hindistan'da Araştırmacı Gazetecilik

En önemli haberi, İsviçre ve Hindistan arasındaki yasa dışı silah satışını ortaya çıkarılan *Bofors Skandalı* ile ilgilidir. Silah satışında dünyanın yedinci ülkesi ve teknolojik silah üretiminde iddialı olan İsviçre, tüm dünyaya silah ihraç etmektedir. *Bofors Dynamics* tarafından üretilen silahlar, başta ABD olmak üzere dünyanın birçok ülkesi tarafından kullanılmaktadır. Uluslararası alanda silah satışı, sıkı yasal önlemlere rağmen doğrudan savaş halinde olan veya iç çatışma yaşayan ülkelere bu yasalar ihlal edilerek satılmaktadır. 2013 yılında, 66 ülkeye savaş malzemesi satan İsviçre'in satışlarının %58'i Tayland, ABD, Norveç, Suudi Arabistan ve Hindistan'a yapılmıştır (Uygur, 2014). Hindistan uluslararası sistem içinde Çin, Rusya (eski Sovyetler Birliği) ve ABD gibi büyük güçler ile eşit düzeyde yer almayı hedeflemiştir olduğundan iç ve dış politikası arasındaki karşılıklı etkileşimle hareket etmekte (Ogden, 2016: 17-20) ve bu etkenlerin belirlediği olaylar içinde yer almaktadır. Bunlardan biri, İsviçre'in Hindistan'a yaptığı silah satışıdır. İsviçre Başbakanı Olof Palme, 1980 yılında, silahlanma yarışına hız veren Hindistan (Rajiv Gandhi)'la, İsviçre'ten silah alması için görüşmüştür. 1986 yılında Gandhi, Stockholm'de bulunduğu sırada, Hindistan'ın Bofors'tan silah

alacağını açıklamıştır. Nisan 1987'de Duella, Bofors'un İsviçre'deki bir banka kanalıyla Hindistan'daki önemli kişilere rüşvet verdiği ortaya çıkarır. İsviçre Dış Ticaret Bakanlığı, rüşveti doğrular. Bu sırada rüşvetin kilit ismi Bofors müdürü Martin Ardbo ve olayı soruşturan polis müfettişi Carl-Fredrik Algernon hayatını kaybeder (Uygur, 2014). Bofors tarafından Hindistan'a rüşvetle silah satıldığını ortaya čikaran Duella, konuya ilgili 300'den fazla belgeye ulaşmıştır. 1989'da yasa dışı ödemelerin Başbakan Rajiv Gandhi'ye verildiğini ifşa etmiştir. Elde ettiği belgelerle Hindistan'da birçok olayın gizlendiğini detaylandırır. 1989'da eski başbakan Rajiv Gandhi'nin seçim yenilgisinin nedeni olduğuna inanılan *Bofors Skandalı* hakkında yaptığı araştırmalarla, Hindistan'da tanınan bir gazeteci durumuna gelir. Çevrimiçi haber kanalı *Republic Tv* ve haber sitesi *The News Minute*'un editöryal danışmanlığını yürüten Duella, Chameli Devi Jain Üstün Medya Çalışanı Kadın Ödülü'nün (Chameli Devi Jain Award for Outstanding Women Media Person-1989) sahibidir. Yaptığı haberler nedeniyle Hintli anaakım medyadan *The Statesman* ve *The Indian Express* gazeteleri Duella ile çalışmadığını açıklamıştır. Duella, İsviçre'nin, 1997'de, Hindistan'a yapılan ödemelerin ek ayrıntılarını içeren gizli İsviçre bankası belgelerini teslim edene kadar İsviçre'deki soruşturma ve mahkeme süreçlerini izlemeye ve haber yapmaya devam etmiştir.

2017'de, Arnab Goswami tarafından başlatılan Hindistan'ın haber kanalı *Republic News*'te çalışmaya başlar. BM muhabiri olarak, silahsızlanma, Bosna savaşı ve barış müzakereleri, Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulmasına yol açan çok taraflı ticaret müzakereleri ve insan hakları konusunda haberler yapmıştır. Çalışmaları, Hindistan'ın prestijli gazetecilik ödülleri, BD Goenka ve Chameli Devi Jain Ödülüne layık görülmüştür. Medya ve politika analizi ve iletişim üzerine de birçok çalışması bulunmaktadır.³⁵ Görüldüğü gibi Duella, Hindistan'da uluslararası platformda yürütülen yolsuzlukları ortaya çıkarmış, araştırmalarını tüm tehditlere karşı durarak sürdürmüştür.

Veronica Guerin (5 Temmuz 1958 / 26 Haziran 1996)

Yaşamı

İrlanda/Artane'de, doğan (Drohan, t.y.) Veronica Guerin, Trinity Kolej'de muhasebe okudu ve kendi özel şirketini kurdu. Graham Turley ile evlendi (Mikulec, 2009: 12). 1990'da *Sunday Business Post*'ta ve *Sunday Tribune*'de muhabir olarak; 1994'te İrlanda'nın ulusal gazetelerinden *Sunday Independent*'ta çalışmaya başladı (Drohan, t.y.). Basın Özgürlüğü Ödülü'nü (Press Freedom Award-1995) aldı. Uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili haberinden sonra, 37 yaşında iken, suikast sonucu hayatını kaybetti.

Resim 9: Veronica Guerin (Larkin, 2016).

Buzdağının Görünmeyen Yüzü ve İrlandalı Gazeteci 'Veronica Guerin'

Guerin, Dublin'in gettolarında uyuşturucu kaçaklarının izini sürerek polis ve politikacıların da işin içinde olduğunu açığa çıkardı. Yaptığı araştırmalar nedeniyle tehditler aldı. Ocak 1995'te İrlanda tarihinin en büyük soygunun şüphelisi olan Gerry Hutch hakkındaki haberinden sonra silahlı saldırıya uğrayarak yaralandı. Polis korumasındayken konu ile ilgili medyada çok sayıda programa katıldı (Mikulec, 2009: 14-17). Naas Dual Carriageway kavşağı trafik işıklarında motosikletli iki kişi tarafından, arabasında, silahlı saldırıya uğrayarak hayatını kaybetti. İrlanda'da bu olay, uyuşturucu kaçakçılara karşı yürüyüşler yapılmasına ve kamuoyunun tepkisine neden oldu. Dublin'de uyuşturucu tüccarı Paul Ward, silahları ve motosikleti temin ettiğinden cinayete ortaklı ettiği gerekçesiyle ölüm boyu hapse mahkûm edilmesine karşı yapılan itirazlar nedeniyle serbest bırakıldı. Brian Meehan, Guerin'i öldürmek suçundan ölüm boyu hapse mahkûm edilirken, John Gilligan 3 Şubat 2000 tarihinde, İngiltere'den İrlanda'ya iade edildi ve esrar kaçaklığı nedeniyle 28 yıl hapse mahkûm edildi (Mikulec, 2009: 20). Veronica Guerin hakkında şarkılar³⁶ yazıldı, filmler çekildi ve kitaplar yayıldı. 1998'de gazeteci Emily O'Reilly, *Veronica Guerin: The Life and Death of a Crime Reporter* (*Veronica Guerin: Bir Muhabirin Yaşamı ve Ölümü*) başlıklı bir biyografi kaleme aldı. Görüldüğü gibi Guerin, geçmişten bu yana kadınların araştırmacı gazetecilikteki göstergedikleri cesaretin günümüzdeki örneğidir. Bu cesaretin bedelini hayatıla ödemmiş olması, kadınların uyuşturucu mafyası gibi eril unsurların şiddetine nasıl meydan okumaya devam ettiklerinin göstermektedir.

Daphne Caruana Galizia (26 Ağustos 1964/16 Ekim 2017)

Yaşamı

Malta'da dünyaya gelen Daphne Anne Caruana, Malta Üniversitesi'nde Arkeoloji öğrenimi gördü. Peter Caruana Galizia ile evli ve üç çocuk sahibidir. Bidnija

(Mosta) kasabasına yerleşmiştir. 1987'de gazeteci olarak çalışmaya başlar. 1990'ların başında *The Sunday Times of Malta* gazetesinde köşe yazarı ve *The Malta Independent* gazetesinde yardımcı editör, *Taste&Flair* dergisinin editör olarak çalışır. *Running Commentary* adlı blog sayfası, Malta'nın popüler web sitelerinden biri haline gelir ve yayınları nedeniyle birçok davanın konusu olur. Suikast nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

Resim 10: Daphne Caruana Galizia (CBC radio, 2017).

Eril Şiddet Karşısında Muhalif Bir Gazeteci

Galizia, Başbakan Joseph Muscat ve eşinin, Panama Belgeleri skandalına karıştığını ifşa etti. Muscat'ın eşinin rüşvet paralarını Panama'da gizli hesaplara yatırıldığı ve Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev'in ailesinden gelen ödemeler için gizli banka hesapları kullandığı yönünde iddialarda bulundu. Muscat, suçlamaları reddetti fakat erken seçime gitmek zorunda kaldı ve lideri olduğu İşçi Partisi seçimleri kazandı. Galizia, konuya ilgili üst düzey siyasetçileri yolsuzlukla suçladığı blog yazılarını sürdürdü. Tüm bu araştırmaları ve yazıları sırasında tehditler almaya başlayan Galizia, evinden ayrıldıktan kısa bir süre sonra, aracına konulan bombanın infilak etmesi sonucu yaşamını yitirdi. Malta TV kanalı, Galizia'nın ölümünden iki hafta önce polise, tehditler aldığı yönünde ihbarda bulunmuştu. Galizia'nın oğlu Malta'yı, 'mafya devleti' olarak nitelendirdi ve annesinin ölümünden devleti sorumlu tuttu. Annesinin, hukuku ihlâl edenleri deşifre etmesi nedeniyle suikasta uğradığını açıkladı (CNN Türk, 2017). Blog yazıları nedeniyle annesinin ülkede etkin olduğunu ve Malta'da yürütülen mevcut gazetecilik anlayışından farklı bir yolu deneyerek özgürce yazılarını yazdığını açıkladı. Uyuşturucu ticareti, Neonazilerin mültecilere karşı saldıruları gibi gazetecilerin korktuğu birçok konuda yazması nedeniyle birçok kez tehdit aldığı anlatıldı. Fakat 2016'da, durumun tehlikeli boyutlara ulaştığını, Malta hükümetinin konuyu dikkate almadığını görmeleriyle annesinin tamamen bu duruma karşı yalnız kaldığını anladıklarını ifade etti. 2017'de, annesinin ölümüyle ilgili hükümetin soruşturma yapmayacağıının farkında olduklarını açıklayan Mathew Galizia, olayla ilgili tutuklanan kişilerin ABD'nin güvenlik gücü

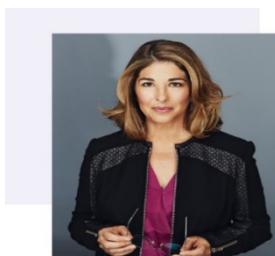
FBI tarafından ortaya çıkarıldığını, annesinin blog yazılarının milyonlarca kişinin okuması nedeniyle uluslararası kamuoyunun dikkatini çektiğini ve popüler olmasının ölümüne neden olduğunu açıkladı (Agos, 2018). Daphne Galizia, Panama Belgeleri dahil olmak üzere tartışmalı birçok konu ve olayı açığa çıkarın kendi blog sayfasında yayımladığı haberleriyle günümüz araştırmacı gazetecilik uygulamalarına farklı boyut getiren bir gazeteci olmuştur.

Naomi Klein (8 Mayıs 1970)

Yaşamı

Kanada/Quebec/Montreal'de, politik olarak aktif olan bir ailedede dünyaya geldi. Disney animatörü olan dedesi, sendika kurmaya çalıştığı için kara listeye alınmış, ailesi Vietnam Savaşı'na karşı olduğundan Amerika'dan Kanada'ya taşınmak zorunda kalmıştı. Klein, Toronto Üniversitesi'nde felsefe ve edebiyat okudu ancak eğitimini tamamlamadan okuldan ayrıldı. Toronto'da yayınlanmakta olan *The Globe and Mail* gazetesinde çalıştı (Dobson, t.y.). Makaleleri *The Nation*, *The Guardian*, *The New Statesman*, *Newsweek International*, *The New York Times*, *The Village Voice* ve *Ms Magazine*'inde vb. çok sayıda yayında yer aldı. Kanada'da *The Globe and Mail*'de ve İngiltere'de *The Guardian*'da yazdı. London School of Economics, Harvard, Yale ve New York üniversitelerinde misafir öğretim üyesi olarak ders verdi. 2016'da, Avustralya'nın uluslararası barış ödülü The Sydney Peace Prize'ı kazandı. *The Nation*, *The Globe*, *Mail* ve *The Guardian*'da köşe yazıları yazdı. *Harper's* ve *Rolling Stone*'un yardımcı editörlüğünü yaptı. Birçok gazete ve televizyon programında medya yorumcusu, yazar olarak çalıştı.³⁷ Halen, British Columbia Üniversitesi (UBC), Sanat Fakültesi'nde (Coğrafya Bölümü), İklim Adaleti öğretim üyesi ve İklim Adaleti Merkezi'nin (Centre for Climate Justice) kurucu eş direktörü; Rutgers Üniversitesi, Gloria Steinem Medya, Kültür ve Feminist Çalışmalar Bölüm Başkanıdır.³⁸ Küreselleşme, savaş karşıtı, kapitalizm konflikti, iklim, ırkçılık ve eşitsizlik konusundaki çalışmalarını sürdürmektedir.

Resim 11: Naomi Klein.³⁹

Araştırmacı Gazeteciliğe Çok Boyutlu Yaklaşmak: Kapitalizm, Çevre, Ekonomi 2000 yılında yayımladığı *No Logo: Hedef Tahtasındaki Küresel Markalar* (*No Logo: Taking Aim at the Brand Bullies*) kitabında küresel şirketlerin pazarlama ve markalaşma uygulamalarını analiz etti. Çağdaş kapitalizmin, bireylerin bilinçlerini markalarla yeniden tanımladığını ve kapitalizmin bireyin yaşamına nasıl nüfuz ettiğini araştırdığı *No Logo*, otuzdan fazla dile çevrildi.⁴⁰ 2002'de *Parmaklılar ve Pencereler* (*Fencesand Windows*) adlı kitabında küreselleşme karşıtı konularda denemeler, Dünya Ticaret Örgütü, Zapatista ayaklanması (Chiapas/Meksika) üzerine odaklandı. Klein'in, 2004'te, yönetmen Avi Lewis'le birlikte çektiği *İşgal* (*The Take*) belgeseli, Los Angeles Film Festivali'nde En İyi Belgesel Jüri Ödülü'nü kazandı. Film, Arjantin'in Buenos Aires kentindeki bir banliyöde işinden atılmış 30 otomobil parçası üreten işçinin, fabrikalarını işgal etmesini konu edinmekteydi (Dobson, t.y.).

Şok Doktrini: Felaket Kapitalizminin Yükselişi (*The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism-2007*) adlı kitabı, 25'ten fazla dile çevrildi ve Warwick Ödülü'nü (Warwick Prize for Writing) aldı. *New York Times* dahil olmak üzere birçok kurumun belirlediği 'yılın en iyisi' listesinde yer aldı. Neoliberalizmin, özellikle de Chicago Okulu temsilcilerinden Milton Friedman'ın düşüncelerini temel alarak kapitalizm eleştirisi yapan çalışmasında, savaş veya doğal afetlerden yararlanan, özelleştirmeyi ve kuralsızlaştmayı savunan aşırı kapitalizmi tanımlamak için felaket kapitalizmi kavramını kullandı. 2007'de Alfonso Cuarón tarafından *The Shock Doctrine* adlı yaklaşık yedi dakikalık kısa metrajlı filme çevrilen araştırma, Venedik Film Festivali, San Sebastien Festivali, Toronto Uluslararası Film Festivali'nin resmi seçkisinde yer aldı. *The Şok Doktrini*, Mat Whitecross ve Michael Winterbottom tarafından uzun metrajlı belgesel filme uyarlandı ve 2010'da Sundance Film Festivali'nde gösterildi. *İşte Bu Her şeyi Değiştirir: Kapitalizm İklim Karşı* (*This Changes Everything: Capitalism vs the Climate*) adlı kitabı, 2014'te, Hilary Weston Ödülü'nü ('Hilary Weston Writers' Trust Prize for Nonfiction) kazandı. Observer tarafından yılın kitabı ve *New York Times* tarafından 100 Yılın En İyi Kitabı seçildi. Kapitalist girişim ile küresel ısınmanın azaltılması arasındaki çatışmaları açıklayan çalışma, 2015'te, Avi Lewis tarafından belgesel filme uyarlandı (Dobson, t.y.) ve Toronto Uluslararası Film Festival'inde gösterildi.

2017'de *Hayır Demek Yetmez: Trump'ın Şok Politikalarına Direnmek ve İhtiyacımız Olan Dünyayı Kazanmak* (*No Is Not Enough: Resisting Trump's Shock Politics and Winning the World We Need*) adlı kitabı *New York Times*'in en çok satanlar listesinde yer aldı ve Ulusal Kitap Ödülü için aday gösterildi.⁴¹ Çalışma, Amerikan yönetimini ve Donald Trump'ın politikalarını eleştirmiştir (Dobson, t.y.), *New York Times*'in en iyi ve en çok satanlar listesinde yer almış, 25'in üzerinde

farklı dile çevrilmiş; Ulusal Kitap Ödülü ve *Publishers Weekly*'de 2017'nin en iyi kitabı ödülüünü kazanmıştır. Ayrıca yazı dizisi olarak *The Intercept*, *The Guardian* ve *The Toronto Star*'da yayımlanmıştır (Klein, t.y.).

2018'de yayımlanan, *Cennet için Savaşmak: Porto Riko Felaket Kapitalistleri Üzerine (The Battle for Paradise: Puerto Rico Takes On the Disaster Capitalists)* adlı araştırması, Maria Kasırgası nedeniyle yıkıma uğrayan Porto Riko'nun kurtarılması üzerine odaklanmaktadır. Klein, Porto Riko'da kaldığı bir hafta içinde yaşanan kasırga felaketi sonrası, bölgenin devlet tarafından ihmali edilmesinin nedeninin kapitalizm olduğunu savundu. Kasırganın yaşadığı bazı bölgelerde endüstriyel gıda dağıtılamazken insanların organik tarımla beslendiğini, elektrik verilemeyen bölgelerde güneş enerjisinden faydalandıklarını gördü. Ona göre, devrim öncesi ABD mafyası ve tekeli sermayenin Küba'ya yaptıklarını şimdi kapitalistler Porto Riko'ya yapmaktadır. Klein çalışmasında, ABD hükümetinin, felaket kapitalizmini kabul ettirme çabası karşısında Porto Riko'da bulunan alternatif yaşamın, kapitalizmden kurtuluşu sağlayacağını savundu (Prashad, 2018). Görüldüğü gibi Naomi Klein, araştırmacı gazeteciliği belgesel filmle birleştirerek çalışmalarını geniş topluluklara ulaştırmakla ve farklı konulara odaklanan araştırmalarını akademik bir çalışma çerçevesinde görünürlüğe kılımış, günümüz gazetecilik pratiklerine farklı bir boyut getirmiştir.

Sarah Cohen

Yaşamı

Amerikalı gazeteci Cohen, North Carolina Üniversitesi'ndeki eğitimini tamamlandıktan sonra ABD İşçi İstatistikleri Bürosu (U.S. Bureau of Labor Statistics)'nda çalıştı. Maryland Üniversitesi Philip Merrill Gazetecilik Fakültesi'nde gazetecilik üzerine yüksek lisans derecesi aldı. Araştırmacı muhabirler ve editörler için eğitim direktörlüğü, *The New York Times*'ta yardımcı editör, Washington Post'ta editör, Columbia Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulu'nda ve Duke Üniversitesi (Computational Journalism)'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. Araştırmacı Gazetecilik Merkezi (The Center For Investigative Reporting)'nin danışma kurulu üyesidir. 2002 Pulitzer Araştırmacı Gazetecilik Ödülü, 2009 Araştırmacı Gazetecilik için Goldsmith Ödülü ve 2016 Gerald Loeb Ödülü'nün sahibidir.⁴² Halen Arizona State Üniversitesi Walter Cronkite Gazetecilik ve Kitle İletişim Okulu'nda öğretim üyesidir.

Araştırmacı Gazetecilik İçin 'Veri Gazeteciliği'

Cohen, Washington, D.C.'de⁴⁴ 1993-2000 yılları arasında, 229 çocuğun devletin ihmali nedeniyle öldüğünü ortaya çıkardı.⁴⁵ Çocukların güvenli olmayan evlere ya da kurumlara yerleştirilmelerinden dolayı hayatlarını kaybettiklerini, 40

ölümün 15'inin doğal sebeplerden 17'sinin ise ihmal nedeniyle gerçekleştiğini ifşa etti. 229 çocuğun 49'unda kesin olarak belirlenememesine karşın ölümlerin hükümet yetkililerinin gerekli önlemleri almamasından kaynaklandığını belgelere dayanarak kanıtladı (Horwitz vd., 2001). Cohen'in olayla ilgili yazı dizisi 8-10 Eylül 2001 tarihleri arasında Washington Post'ta yayımlandı ve Sari Horwitz, Scott Higham ile birlikte Pulitzer ödülünü kazandı.⁴⁶

Resim 12: Sarah Cohen⁴³

Cohen arkadaşlarıyla, ölüm sertifikaları, polis raporları, otopsiler, vaka çalışarı notları, hastane kayıtları gibi ölümleri kanıtlayan, 1993-2000 yılları arasındaki, kayıtlara ulaştı ve bu tarih aralığındaki çocuk ölümlerini haberleşti. Ancak, elde ettiği belgeleri, ailelerle ve yetkililerle yapılan görüşmeler sonunda analiz edebildi. Polis memurlarının, istismar raporlarını tam olarak incelemediği, çocukların şiddet içeren veya uyuşturucu bağımlısı ebeveynlere veya akrabalara bırakıkları; sosyal hizmet uzmanlarının çocukların yeterince izlemediği, yeni doğan çocukların uyuşturucu bağımlısı, akıl hastası ebeveynlere verdikleri; hakimlerin, çocukların ruhsatsız bakıcılı evlere ya da bakımlarının denetlenmediği kurumlara gönderdikleri; 4 engelli çocuğun güvenli olmayan ve uygunsuz tesislere bırakıldığı; 9 çocuğun ölümüne neden olan ihmallere ilişkin şikayetlerle ilgili sosyal hizmet uzmanlarının ve polis memurlarının soruşturmasını gerektiği gibi yapmadıklarını ortaya çıkardı. Araştırmada, 670 bulgu bilgisayar veri tabanında analiz edildi. Ölümlerin nedenleri arasında doktorların, eğitimcilerin, danışmanların ve diğer görevlilerin, polis ve sosyal hizmet uzmanlarını arayabilecekleri acil yardım hattının gerektiği gibi kullanılmadığını tespit etti. Cohen, kötü yaşam koşulları sonucu susuzluk ve zatürre nedeniyle 2 aylık prematüre bebek David Wynn'in hayatını kaybettiğini ve olayla ilgili kapsamlı soruşturmanın yapılmadığını belirledi. 23 aylık Devonta Young'in ise, annesi tarafından dövülerek öldürülmeden 9 ay önce, bir doktorun çocuğun ayaklarında yanık olduğunu bildirdiği halde gerekli soruşturma yapılmadan anneye teslim edildiğini ortaya çıkardı. Çocukların ölümleriyle ilgili yürütülen soruşturmalarla ilgili belgelerde, sosyal hizmet uzmanlarının art arda iki hafta

ev ziyareti yapmadıklarını gördü. Diğer bir ihmäl örneği ise, 13 yaşındaki Eddie Ward'ın sosyal hizmet uzmanları tarafından yerleştirildiği kurumdan kaçması ve ölü olarak bulunmasıydı (Horwitz vd., 2001). Cohen, doğumundan itibaren yardıma muhtaç olan Aralık 1997 doğumlu Wesley Lucas'ın ölümüyle ilgili kayıtlar ve yapılan görüşmeler sonucunda, bebeğin son günlerine ilişkin bilgilere ulaştı. Annesi, kokain kullanımı nedeniyle çocukların ihmäl etmekle suçlanıyordu. Mahkeme Wesley'i 69 yaşında kanser hastası Charles Lucas'a verdi. Lucas'ın ölebileceği bilindiği halde, bebek teslim edilmiş ve devlet tarafından bakıcı yardımı verilmişti. Cohen ekibiyle yürüttüğü araştırmada, devlet görevlilerinin Şubat 1998'de, Cumartesi'den Salı'ya kadar olan resmi tatil gününde, Lucas'ın ölümü nedeniyle bebeğin evde yalnız kaldığı, Cumartesi'den Pazartesi'ye kadar komşuların bebeğin ağlama sesini duydukları ve Salı günü görevlilerin gelmesiyle bebeğin hayatını kaybettiğini ortaya çıkardı. İlgilenecek kimse olmadıından susuz kalan 10 haftalık Wesley, şiddetli dehidratasyondan hayatını kaybetmişti. Diğer yandan Eddie Ward, şehrin güneydoğu bölgesinde bir dolap içinde ölü bulunurken, 11 yaşındaki Robert Charles Williams Jr., babasının göğsüne yumruk atması sonucu hayatını kaybetmişti (Horwitz vd., 2001). Görüldüğü gibi Cohen, araştırmada yeni bir yöntem ile bilgisayar ortamında verilere ulaşmış, istatistik sonuçlarla devletin çocuklar üzerindeki ihmalini görünür duruma getirmiştir. Böylelikle araştırmacı gazetecilik formuna veri gazeteciliğini eklemiştir.

Sari Horwitz

Yaşamı

ABD/Arizona/Tucson'da doğan Horwitz, Bry Mawr Üniversitesi, Siyaset Bilimi alanında lisans, Oxford Üniversitesi'nde siyaset, felsefe ve ekonomi alanında yüksek lisans eğitimi aldı. *Congress Quarterly*'de yazar ve editörlük yaptı.⁴⁷ Dört kez Pulitzer Ödülü alan gazeteci, yerel düzeyde çok sayıda ödülün sahibidir. 1984'ten bu yana *Washington Post*'ta araştırmacı gazeteci olarak çalışmaktadır (The Washington Post, t.y.). Eğitim, suç, çocuk ve sosyal hizmet alanında araştırmalar yapan Horwitz, Columbia bölgesindeki polis şiddeti üzerine yaptığı araştırmacı gazetecilik çalışmasıyla 1992 Pulitzer Ödülü finalisti olmuştur. 14-18 Kasım 1998'de Washinton Post'ta yayımlanan *District Police Lead Nation in Shootings*⁴⁸ başlıklı haberiyle, 1999'da Kamu Hizmeti alanında Pulitzer Ödülü ve araştırmacı gazetecilik dalında Selden Ring Ödülü almıştır.

2002 yılında Sarah Cohen ve Scott Higham ile devlet korumasında olan fakat devletin ihmali sonunda çocukların ölüm nedenlerini ortaya çıkarılan araştırmalarıyla Pulitzer Ödülü⁵⁰ ve Robert F. Kennedy Grand Prize ödülünü kazandı. Amerikan yerlileri (kızılderilileri) üzerine yaptığı araştırmacı gazetecilik haberi için 2015'te

Sosyal Adalet Gazeteciliği dalında James Aronson Ödülü ve Farklılıklar Üzerine Yazma Amerikan Haber Editörleri Derneği Ödülü'nü (American Society of News Editors Distinguished Writing on Diversity) aldı. Tüm bu araştırmacı gazetecilik çalışmalarını kitaba dönüştüren Horwitz'in başlıca eserleri şöyledir:

- Keskin Nişancı: Ülkeyi Terörize Eden Katil Avının İçinde (Inside the Hunt for the Killers Who Terrorized the Nation-2003),
- Chandra'yı Bulmak: Gerçek bir Washington Cinayeti Gizemi (Finding Chandra: A True Washington Murder Mystery- Mayıs 2010),
- Yerli Ülkesinde Adalet (Justice in Indian Country-2015) (The Washington Post, t.y.).

Resim 13: Sari Horwitz⁴⁹

Devlet Şiddeti Karşısında Veri Gazeteciliği

Horwitz, Washington D.C. polisinin 1990'larda yoğun şiddet içeren olaylarını ifşa etti. Adalet Bakanlığı, polisler hakkında soruşturma başlattı. Araştırmada, polisler, mağdurlar ve yakınlarıyla röportajlar yaptı ve polisin silahla öldürme vakalarını belgelendirdi. Olaylarda ateş edilme sayılarındaki abartı, örneğin 38 kez ateş etme gibi, olayların görüntülerinin özellikle halktan gizlenmesi, polis eğitiminin yetersizliği ve acemi polislerin profesyonel silah kullanmalarının şiddetti artırdığını ortaya çıkardı. 1993-1998 yılları arasında, yurtaş ölümlerinin polis ölümlerinin üç katına ulaştığını belirledi. Washington D.C.'de polis şiddetinin 1990 yılına göre 1992'de iki katına çıktı, cinayetlerin 1995'te 1991'e göre en üst noktaya ulaştığını gördü. Polis memuru Vernel Tanner tarafından silahsız olduğu halde vurulan Kedemah Dorsey gibi örneklerle polisin haksız şiddetini ifşa eden Horwitz, 1990'larda, polis teşkilatı, FBI ve ABD nüfus sayım bürosundan elde edilen bilgilere dayanarak Washington D.C'deki polis şiddetinin diğer bölgelerden daha yüksek oranda olduğunu kanıtladı. Olayların temel sebebinin, polislerin ateş açma yetkisinden ve zanlıının sanki silah çekiyormuş gibi görülmesinden kaynaklandığını belirledi. Mahkemenin, 1994-1998 arasında yaşanan 422 olayın %87'sinde polis departmanının haklılığı

yönünde karar verdiğiğini gördü. Sürücüler kurallara uyuyor olmalarına rağmen polislerin kuralsız uygulamaları konusunda önlem alınmadığını tespit etti (Leen vd., 1998). Beş makaleden oluşan yazı dizisinin son makalesi 19 Kasım 1998'de yayımlanan Horwitz, *Officers Go Too Far* başlıklı haberde, 1990-1998 arasındaki 750 davadan ortaya çıkan verilere göre polis memurlarının genç, yaşlı, siyah, beyaz, Hispanik, Asyalı, erkek, kadın, her yaştan ve etnik gruptan sosyoekonomik seviyeden kişiye şiddet uyguladığını ortaya çıkardı. Bunda polislerin acemi olmasının önemli payı olduğunu belirledi. Açılan davalar sonucu, polis departmanı, tazminat ödemekle cezalandırıldı (Horwitz, 1998).

Horwitz, 2008 Pulitzer Ödülü'nü, Virginia Tech Katliamı ile ilgili yaptığı haberle aldı. 32 kişinin öldüğü saldırıyla ilgili yazı dizisi, 16-18 Nisan 2007 tarihleri arasında Washington Post'ta yayımlandı. Olay 16 Nisan 2007'de Virginia eyaleti Blackburg'ta bulunan Virginia Tech Üniversitesi'nde bir öğrencinin intihar etmeden önce 32 kişiyi öldürmesi ve birçok kişiyi yaralaması ile ilgiliydi. Horwitz, 2014 yılında Arizona, Alaska ve Dakotas'ta bulunarak, yerlilerin sorunlarını ve devletin bu durumu görmezden geldiğini ifşa etti. Çalışmasında, yerli halkın sorunlarını gözlem, görüşme, belgelere dayanarak araştırdı. Bunlardan biri Alaska'da yaşayan Mackenzie Howard'ın şüpheli ölümüydü. Bu haberle yerli halk arasında şiddet, intihar ve bağımlılığın ulusal ortalamanın üstünde olduğunu ortaya çıkardı (Horwitz, 2014). Diğer haber öyküleri ise Arizona ve Minnesota'dandır. Washington Post yazarı Horwitz, 2016 ABD başkanlık seçimlerine Rus müdahalesini araştırdığı haberyle 2018 Pulitzer Ödülü'nü New York Times'tan meslektaşları ile paylaşan gazeteciler arasında yer aldı. 2016 başkanlık seçimlerinde, Rusya'nın seçimleri etkilemek için sosyal medya platformunu kullandığını ifşa etti ve araştırma yazı dizisi olarak 8, 13, 28 Şubat, 1 Mart, 15/22 Mayıs, 14/22/31/Haziran, 13 Eylül 2017 tarihlerinde yayımlandı.

Göründüğü gibi Horwitz, araştırmacı gazeteciliğin unsurları olan görüşme, olay yerinde bulunma, katılımlı gözlem, belgelere ulaşma ve güvenilirliği sağlamak için doğrulama tekniklerini araştırmalarında kullanan, ABD'nin görmezden geldiği ve hatta görmek istemediği etnik grupların sorunlarına, polis şiddetine ve ulusal düzeyde önemli olan başkanlık seçimlerinin tartışmalı konularını ortaya çıkarmayı hedefleyen çalışmalarla imza atmıştır.

Sonuç

Gazetecilik, Aydınlanma Devrimi'yle ortaya çıkışının ve dönemin yeni siyasal sisteminde önemli bir unsur olmuştur. Tarih boyunca süregiden gelişmeler, araştırmacı gazeteciliğin toplumsal olarak talep edilmesini beraberinde getirmiştir. Demokrasinin vazgeçilemez unsuru olarak basın, geliştirilen ve gelişmeye devam eden gazetecilik pratikleriyle önemini sürdürmektedir.

Araştırmacı gazetecilik pratikleri, demokratik toplumun yaratılmasında yurttaş enformasyon sağlayan ve kamuoyu yaratan özelliğe ayrı bir öneme sahiptir. Ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanda katkıları görmezden gelinen kadınların, araştırmacı gazeteciliğin tarihsel gelişimi içindeki rolünün de egemen anlayışa uygun biçimde görmezden gelindiği bu çalışmada ortaya çıkarılmıştır.

Bourdieu'nun sembolik şiddetin hegemonik olarak yaratıldığı ve bu şiddete karşı koymak için bireyin bu durumu kabul etmemesi gerektiği düşüncesinden hareketle çalışmamızda yer alan kadın gazeteciler, eril tahakküm karşısında sembolik şiddet unsurlarını hegemonik olarak benimsemeyerek özgürleşmeye çalışmışlar, patriyarkanın 'makbul' kadın imgesinin karşısında durmuşlardır. Kadın gazeteciler, hem araştırmacılık yönleriyle hem kadın hakları ve diğer başka konularda dönemlerinin öncü rolünü üstlenmişlerdir. Bu çalışma örnekleminde yer alan tüm kadın gazeteciler için benzer engellemeler ve zorluklar söz konusu olmuştur.

Araştırmacı gazeteciliğin öncülerinden Ida Tarbell, Nellie Bly ve Ida B. Wells gibi gazetecilerin, literatürde yaygın biçimde isimlerinin geçmediği ortadadır. Kadın gazeteciler, kadın olmalarından kaynaklanan ayırmacı ve cinsiyetçi tutumların karşısında inatla durmuşlardır. Gazetelerde moda sayfası gibi kadınlara uygun görülen konumlarla sınırlı alanda gazetecilik yapma engeline karşı çıkmışlar ve yürütükleri gazetecilik pratikleriyle döneme göre devrimci olan çıkışlarını yapmışlardır. Bu bağlamda Selma Rıza, ilk Türk kadın gazeteci olması bakımından döneminin ötesine geçen bir yazar ve gazeteci olmuştur. Nellie Bly, kurtulmasının olanaksız olabileceği kadınlar için oluşturan akıl hastanesinde 10 gün yaşamış, kadın olması nedeniyle hareketlerini yavaştırması gereklere gösterilerek kendisine ait "dünya seyehati" fikrini erkek gazetecilere vermeye çalışan gazete yönetimine meydan okumuştur. Bly, günümüzün Nobel'i olarak tanımlanan araştırmacı gazetecilik ödüllerinin yaratıcısı Pulitzer'in, kadın gazetecilere dayatmaları karşısında yılmamış, çağının 'makbul' kadını olmayı reddetmiş, mücadele etmiştir.

Günümüzde de kadın gazetecilerin egemen ataerkil normlara karşı mücadele ettiği görülmektedir. Ehrenreich, egemen kodların belirlediği toplumsal cinsiyet kalıplarına karşı durmuş; Mayer ve Naomi Klein ise, sözünü sakınmayan yazılarıyla günümüz Amerikan siyasetini eleştirmiştir, Hindistan'dan Chitra Subramaniam Duella, siyasetin eril aktörlerine karşı gelmiştir. Kadın araştırmacı gazeteciler, tehditlere boyun eğmeyen cesur duruşlarıyla hayatlarını meslekleri için tehlikeye atmışlardır. İrlanda'dan Veronica Guerin, mafyanın yarattığı suçu korkusuzca ifşa etmeye devam ederken suikast sonucu hayatını kaybetmiştir. Benzer biçimde Malta'dan Daphne Caruana Galizia, eril iktidar yapıları arasında, günümüz teknolojik gelişmelerinin yarattığı yeni gazetecilik pratikleriyle

kendine yer açmış fakat yine bu iktidar yapılarının şiddeti sonucu hayatını kaybetmiştir. Horwitz ve Cohen, ABD'nin yerel konularına odaklanarak yerel düzeydeki siyasal iktidar yapılarının ve devletin açılarını ifşa etmiştir.

Bu çalışma, gazetecilik pratiklerinin eril yapısı ve araştırmacı gazetecilik türünün kendine özgürlüğü nedeniyle eril yapıyı çok daha derin hissedilen bir mecra olarak sürdürdüğü varsayımdan hareket etmiştir. Kadınlar bu mecrada, eril tahakkümey meydan okuyarak ve mücadele ederek kendilerine yer bulmuşlardır. Bu araştırmada, hem tarihsel olarak ilk araştırmacı gazetecilik örnekleri sergileyen kadın gazeteciler hem de günümüzden kadın araştırmacı gazetecilerin biyografileri çerçevesinde alana katkıları incelenmeye ve görünür kılınmaya çalışıldı. Çalışma, her bir gazetecinin araştırıldığı ve ortaya çıkardığı konuları daha derinlikli biçimde incelemeye muhtaç olması bakımından eksik kalmıştır. Çalışmamız, bu eksikliği giderecek ve kadın gazetecilerin görünürlüğünü farklı başka araştırmalarla sağlayacak çalışmalara kaynaklık etme umudunu taşımaktadır.

Sonnotlar

* Bu çalışma, *Eril Tahakkümey Meydan Okumak: 'Kadın Araştırmacı Gazeteciler'* başlıklı, 16. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Türk Sosyal Bilimler Derneği (TSBD), 26-28 Kasım 2019, ODTÜ, Ankara'da (özet bildiri olarak) sunulan tebliğin yeniden düzenlenmiş halidir.

1 Muckraker Journalism (t.y.). <https://www.britannica.com/topic/muckraker>. Son erişim tarihi, 13/09/2019.

2 McClure Magazin, 1893'te ekonomik bunalımın başlangıcında, zor bir dönemde yayılanmaya başlaöötür. 1895-1912 döneminde en popüler, yenilikçi ve etkili Amerikan dergilerinden biri olmuştur (McClure's Magazine, 2006, <https://www.encyclopedia.com/history/culture-magazines/mcclures-magazine>. Son erişim tarihi, 12/08/2022.).

3 Ida Tarbell Biography (24/02/2014). <https://www.biography.com/writer/ida-tarbell>. Son erişim tarihi, 18/08/2022.

4 Ida B. Wells Biography (06/01/2021). <https://www.biography.com/activist/ida-b-wells> Son erişim tarihi, 08/03/2022.

5 Jim Crow yasaları Tennessee'de 1876 yılında, demiryollarında ırk ayrımlıyla başlayan siyahilere karşı getirilen yasaların toplamıdır (Yılmaz, 2012: 12-13).

6 Afro-Amerikalı kavramı, kökeni Afrika'daki herhangi bir siyasi nüfusa dayanan ABD'deki siyah vatandaşları temsil etmekte üzere kullanılmaktadır. Bu çalışma boyunca negro

(zenci-kara) ve siyah (black) kelimeleri Afro-Amerikalıları nitelemek için kullanılacaktır.

7 Amerikan Bağımsızlık Savaşı sırasında Albay William Lynch'in uygulamaya koyduğu Lynch Kanunu, sıradan vatandaşlara olay yerinde infaz hakkını tanıyordu. Linç sözcüğü, çiftliğinde özel yargılamalar yapmak ve cezalar uygulamakla tanınan Albay Charles Lynch isimli zengin bir toprak ve köle sahibinden türetilmişti. Yaygın linçler, İç Savaş'tan sonra intikamcılığın, siyahları baskı altında tutmanın bir aracı olarak, güvenlik güçleriyle yargının aktif desteğini almış sistematik, yaygın bir uygulamayı (Gerger, 2012: 55).

8 Ida B. Wells Biography (06/01/2021). <https://www.biography.com/activist/ida-b-wells> Son erişim tarihi, 08/03/2022.

9 Ida B. Wells Biography (06/01/2021). <https://www.biography.com/activist/ida-b-wells> Son erişim tarihi, 08/03/2022.

10 Ida B. Wells Biography (06/01/2021) <https://www.biography.com/activist/ida-b-wells> Son erişim tarihi, 08/03/2022.

11 Bly'ın doğduğunda Elizabeth Jane Cochran olan ismi, soyadına (-e) harfi eklemesiyle Elizabeth Jane Cochrane olmuştur. Gazeteci olarak ise, Nellie Bly takma adıyla yazmış ve daha çok bu adla tanınmıştır. Bu nedenle çalışmamızda bu üç isim de kullanılmıştır.

12 Nellie Bly Biography (t.y.). <https://www.thefamouspeople.com/profiles/nellie-bly-9296.php>. Son erişim tarihi, 13/08/2022.

13 2016 yılında bu kitap, filme uyarlanmıştır.

14 Debs (5 Kasım 1855-20 Ekim 1926) sendikacı ve siyaset adamı idi. 1907'den 1912'ye kadar, Girard/Kansas'ta yayımlanan, *Appeal to Reason* adlı derginin editörlüğünü yaptı.

16 Haziran 1918'te Ohio'nun Canton şehrinde savaş karşıtı bir konuşma yaptı ve 10 yıl hapis cezasına çarptırıldı, vatandaşlığından çıkarıldı. Başkan Warren Harding, 1921'de Debs'i affetti. 1926'da hayatını kaybetti. Sosyalizm ve sendikacılık çalışmaları hayatı boyunca sürdürdü (Eugene V Debs (t.y.). <https://www.u-s-history.com/pages/h801.html>. Son erişim tarihi, 08.08.2019).

15 Selma Rıza Feraceli (t.y.). <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/selma-riza-feraceli/?tur>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

16 Selma Rıza Feraceli (t.y.). <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/selma-riza-feraceli/?tur>. Son erişim tarihi, 14/08/2022

- 17 Selma Rıza Feraceli (t.y.). <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/selma-riza-feraceli/?tur>. Son erişim tarihi, 14/08/2022
- 18 Barbara Ehrenreich Biography (t.y.). <https://www.thefamouspeople.com/profiles/barbara-ehrenreich-3661.php>. Son erişim tarihi, 12/09/2019.
- 19 Barbara Ehrenreich (t.y.). <https://www.discoverthenetworks.org/individuals/barbara-ehrenreich/>. Son erişim tarihi, 12/08/2022.
- 20 Barbara Ehrenreich Biography (t.y.). <https://www.thefamouspeople.com/profiles/barbara-ehrenreich-3661.php>. Son erişim tarihi, 12/09/2019.
- 21 Barbara Ehrenreich Award Statement (t.y.). <https://www.asanet.org/news-and-events/member-awards/excellence-reporting-social-issues-asa-award/barbara-ehrenreich-award-statement>. Son erişim tarihi, 12/09/2019.
- 22 Barbara Ehrenreich (t.y.). <https://www.discoverthenetworks.org/individuals/barbara-ehrenreich/>. Son erişim tarihi, 12/08/2022.
- 23 Barbara Ehrenreich Biography (t.y.). <https://www.thefamouspeople.com/profiles/barbara-ehrenreich-3661.php>. Son erişim tarihi, 12/09/2019.
- 24 Barbara Ehrenreich (t.y.). <https://www.discoverthenetworks.org/individuals/barbara-ehrenreich/>. Son erişim tarihi, 12/08/2022.
- 25 Barbara Ehrenreich Award Statement (t.y.). <https://www.asanet.org/news-and-events/member-awards/excellence-reporting-social-issues-asa-award/barbara-ehrenreich-award-statement>. Son erişim tarihi, 12/09/2019.
- 26 Jane Mayer American Writer and Investigative Journalist (t.y.). <https://peoplepill.com/people/jane-mayer/>. Son erişim tarihi, 12/09/2019.
- 27 Jane Mayer American Writer and Investigative Journalist (t.y.). <https://peoplepill.com/people/jane-mayer/>. Son erişim tarihi, 12/09/2019.
- 28 Jane Mayer (t.y.). <http://www.jane-mayer.com>. Son erişim tarihi, 13/08/2022.
- 29 Jane Mayer (t.y.). <http://www.jane-mayer.com>. Son erişim tarihi, 13/08/2022.
- 30 Jane Mayer American Writer and Investigative Journalist (t.y.). <https://peoplepill.com/people/jane-mayer/>.

com/people/jane-mayer/. Son erişim tarihi, 12/09/2019.

31 Koch'lar tuvalet kâğıdı, plastik tabak, petrol, gübre gibi çok çeşitli ve birçok alanda faaliyet gösteren bir şirkettir. ABD'de Cargill'den sonra geliri en yüksek şirket olan Koch Industries, paralarını siyasette etkili olmak üzere kullanmaktadır (Eğin, 2017).

32 Araştırma, demokrasiyi güçlendiren ve özgür basının değerini gösteren gazetecilik türü olarak nitelendirildi ve Politik Habercilikte Mükemmellik dalında Toner Ödülü'nü (Toner Prize for Excellence in Political Reporting) kazandı. Ayrıca Ulusal Dergi Ödülleri (National Magazine Awards) için finalist oldu.

33 Dark Money, *The New York Times* 2016 yılının Yılın 'dikkate değer 100 kitabı' listesinde 7.sırada yer almıştır.

34 Chitra Subramaniam (t.y.). <https://www.revolvy.com/page/Chitra-Subramaniam>. Son erişim tarihi, 05/09/2019.

35 Chitra Subramaniam (t.y.). <https://www.revolvy.com/page/Chitra-Subramaniam>. Son erişim tarihi, 05/09/2019.

36 Heavy metal grubu Savatage 1998 yılı albümü The Wake of Magellan'da Veronica'nın hikâyesinden esinlenerek yazılan bir şarkıya yer verirken İrlandalı müzisyen Christy Moore, *Veronica in Her Honour* adlı şarkısını yazdı. İrlandalı grup Darby O'Gill'in üyesi Amerikalı müzisyen Ken Andresen, Guerin anısına bir şarkı yazdı.

37 Naomi Klein Biography (t.y.). <https://naomiklein.org/about-naomi/>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

38 Naomi Klein Biography (t.y.). <https://naomiklein.org/about-naomi/>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

39 Naomi Klein Biography (t.y.). <https://naomiklein.org/about-naomi/>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

40 Naomi Klein Biography (t.y.). <https://naomiklein.org/about-naomi/>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

41 Naomi Klein Biography (t.y.). <https://naomiklein.org/about-naomi/>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

42 Sarah Cohen (journalist) (t.y.). <https://www.revolvy.com/page/Sarah-Cohen-%28journalist%29>. Son erişim tarihi, 27.08.2019

43 2002 Pulitzer Prizes (t.y.). <https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-year/2002>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

44 Washington, DC (District of Columbia), ABD'nin başkentidir. DC kısaltmasının açılımı 'District of Columbia'dır. Maryland ve Virginia eyaletlerinin arasında yer alır. Kendi başına bir eyalet değildir ve hiçbir eyaletin sınırları içinde yer almaz.

45 Pulitzer Prize for Investigative Reporting (t.y.). <https://www.revolvy.com/page/Pulitzer-Prize-for-Investigative-Reporting>. Son erişim tarihi, 27.08.2019

46 2002 Pulitzer Prizes (t.y.). <https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-year/2002>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

47 2002 Pulitzer Prizes (t.y.). <https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-year/2002>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

48 Bu haber dizisi 2003 yılında Michael Ruane ile birlikte *Sniper: Inside the Hunt for the Killers Who Terrorized the Nation* (*Nişancı: Ülkeyi Terörize Eden Katil Avı*) başlığıyla kitap olarak yayımlanmıştır.

49 2002 Pulitzer Prizes (t.y.). <https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-year/2002>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

50 Bu olay ve haber içeriği bu çalışmanın 'Sarah Cohen' başlığı altında açıklanmıştır.

Kaynakça

Agos (13/09/2018). Malta'da bir 'faili meçhul' gazeteci cinayeti. <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/21260/maltada-bir-faili-mechul-gazeteci-cinayeti>. Son erişim tarihi, 01/09/2019.

Altıntaş Z (Güz 2017). İttihat ve Terakki'de Kadın Olgusu ve Selma Rıza. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (KOUSBAD)*(6), 117-133. http://www.kousbad.org/Makaleler/682922829_6-Zekiye%20Altintas.pdf. Son erişim tarihi, 15/08/2019.

Aytaç B (2002). The Question of Women in the Works of Selma Rıza. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 42(1-2), 67-77. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1012/12286.pdf>. Son erişim tarihi, 15/08/2019.

Barbara Ehrenreich Award Statement (t.y.). <https://www.asanet.org/news-and-events/>

[member-awards/excellence-reporting-social-issues-asa-award/barbara-ehrenreich-award-statement](#) Son erişim tarihi, 12/09/2019.

Barbara Ehrenreich Biography (t.y.). 0 [HYPERLINK "https://www.thefamouspeople.com/profiles/barbara-ehrenreich-3661.php"](https://www.thefamouspeople.com/profiles/barbara-ehrenreich-3661.php) <https://www.thefamouspeople.com/profiles/barbara-ehrenreich-3661.php> . Son erişim tarihi, 12/09/2019.

Barbara Ehrenreich (t.y.). <https://www.discoverthenetworks.org/individuals/barbara-ehrenreich/> Son erişim tarihi, 12/08/2022.

Bayer B M (17/04/2014). *Activist Barbara Ehrenreich on “Living With a ‘Wild’ God”*. The University of Chicago Divinity School The Martin Marty Center: <https://divinity.uchicago.edu/sightings/activist-barbara-ehrenreich-living-wild-god-%E2%80%94-betty-m-bayer>. Son erişim tarihi, 14/08/2022.

Bly N (1877). *A Ten Days In a Mad-House*. (M. M. Ockerbloom, Dü.) New york, USA: Ian L. Munro, Publisher. A Celebration of Women Writers: <http://digital.library.upenn.edu/women/bly/madhouse/madhouse.html>. Son erişim tarihi, 13/08/2022.

Bly N (1895). Interview with Eugene V Debs at Woodstock Jail. (T. Davenport, Dü.) *New York World*, 19 January. <https://www.marxists.org/archive/debs/works/1895/950119-bly-debsatwoodstock.pdf>. Son erişim tarihi, 08/08/2022.

Bourdieu P (2015). *Eril Tahakküm*. Çev. B Yılmaz, İstanbul: Bağlam Yayıncılık. doi:ISBN 978-605-5809-98-0

CBC Radio (17/10/2017). Slain Maltese Journalist Daphne Caruana Galizia ‘Had a lot of enemies,’ Colleague Says. <https://www.cbc.ca/radio/asithappens/as-it-happens-monday-edition-1.4356614/slain-maltese-journalist-daphne-caruana-galizia-had-a-lot-of-enemies-colleague-says-1.4356617>. Son erişim tarihi, 22/09/2022.

Chitra Subramaniam. (t.y.).[HYPERLINK "https://www.revolvy.com/page/Chitra-Subramaniam"](https://www.revolvy.com/page/Chitra-Subramaniam) <https://www.revolvy.com/page/Chitra-Subramaniam> . Son erişim tarihi, 05/09/2019.

CNN Türk (18/10/2017). “Annemi mafya devleti öldürdü”. <https://www.cnnturk.com/dunya/annemi-mafya-devleti-oldurdu>. Son erişim tarihi, 01/09/2022.

CNN Türk (17/10/2017). Malta’dı muhalif yazar Daphne Caruana Galizia öldürüldü. <https://www.cnnturk.com/dunya/maltada-muhalif-yazar-daphne-caruana-galizia-olduruldu?page=1> Son erişim tarihi, 01/08/2022.

Demircan U (2016). *New York Times Seçti: 2016 Yılının En İyi 10 Kitabı, 6 Aralık*. Onedio: <https://onedio.com/haber/new-york-times-secti-2016-yilinin-en-iyi-10-kitabi-743378> . Son erişim tarihi, 13/09/2019.

Dizdar O (2010). *Ida.M. Tarbell: The Historian*. (Basılmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara:

1000 Gürses F (2023). Eril Tahakküm, Toplumsal Cinsiyet ve Gazetecilik: Kadın Araştırmacı Gazeteçiler. *Mülkiye Dergisi*, 47(3), 959-1005.

Bilkent University. <http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0003989.pdf>. Son erişim tarihi, 22/08/2019.

Dobson K (t.y.). *Naomi Klein*. Encyclopedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Klein-Naomi>. Son erişim tarihi, 04/09/2019.

Drohan F (t.y.). *Veronica Guerin*. Womens Museum of Ireland: <https://womensmuseumofireland.ie/articles/veronica-guerin>. Son erişim tarihi, 01/09/2019.

Eğin O (2017). ABD Gezisi Vakit Kaybı mı?. *Haber Türk*, 07 Kasım. 09 13, 2019 tarihinde <https://www.haberturk.com/yazarlar/oray-egin/1703043-abd-gezisi-vakit-kaybı-mi>. Son erişim tarihi, 13/09/2019.

Eugene V Debs (t.y.). <https://www.u-s-history.com/pages/h801.html>. Son erişim tarihi, 08.08.2019

Fairbanks E (2008). The Rich and the Rest. *The New York Times*, 10 August. <https://www.nytimes.com/2008/08/10/books/review/Fairbanks-t.html>. Son erişim tarihi, 25/09/2019.

Feldstein M (2006). A Muckraking Model Investigative Reporting Cycles in American. *The Harvard International Journal of Press and Politics*, s. 105-120. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1081180X06286780>. Son erişim tarihi, 13/09/2022

Gerger H (2012). *Kan Tadı Belgelerle ABD'nin Kara Tarihi*. İstanbul: Yordam Kitap.

Groppi M (2011). Uncovering Nellie Bly. *Kaleidoscope*, 10. <https://uknowledge.uky.edu/kaleidoscope/vol10/iss1/41>. Son erişim tarihi, 08/08/2019.

Günaydin A U (2012). Cumhuriyet Öncesi Kadın Yazarların Romanlarında Toplumsal Cinsiyet ve Kimlik Sorunsalı (1877-1923). (Basılmamış Doktora tezi). Ankara: Bilkent Üniversitesi. <http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0006741.pdf>. Son erişim tarihi, 13/08/2022.

Hazer G (2011, Summer). Selma Rıza'nın Uhuvvet Romanında Kurmaca Yapı. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 875-893. tarihinde <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934019.pdf>. Son erişim tarihi, 14/08/2019.

Horwitz S vd (2001). 'Protected' Children Died as Government Did Little. *The Washington Post*, 9 September. <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2001/09/09/protected-children-died-as-government-did-little/79c8cebd-6d41-4ebb-bdfe-1c450bcffe44/>. Son erişim tarihi, 28/08/2019.

Horwitz S (1998). Officers Go Too Far. *The Washington Post*, 19 November. <https://www.washingtonpost.com/>. Son erişim tarihi, 29/08/2019.

Horwitz S (2014). In Rural Villages, Little Protection for Alaska Natives. *The Washington*

Post, 02 August. https://www.washingtonpost.com/sf/national/2014/08/02/in-rural-villages-%E2%80%8Alittle-protection%E2%80%8A-for-alaska-natives/?utm_term=.0c7c2af9c8c5. Son erişim tarihi, 30/08/2019.

Ida B. Wells Biography (2021, January 06). <https://www.biography.com/activist/ida-b-wells> Son erişim tarihi, 08/03/2022.

Ida Tarbell Biography (24/02/2014). HYPERLINK “<https://www.biography.com/writer/ida-tarbell>” <https://www.biography.com/writer/ida-tarbell> . Son erişim tarihi, 18/08/2022.

İnal A (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayıncıları.

2002 Pulitzer Prizes (t.y.). HYPERLINK “<https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-year/2002>” <https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-year/2002> . Son erişim tarihi, 14/08/2022.

Jane Mayer (t.y.) <http://www.jane-mayer.com>. Son erişim tarihi, 13/08/2022.

Jane Mayer American Writer and Investigative Journalist. (t.y.). <https://peoplepill.com/people/jane-mayer>/ Son erişim tarihi, 12/09/2019.

Karasu A Ö (2001). Asgari Ücretin Serüveni. *Hürriyet*, 21 Haziran. <http://www.hurriyet.com.tr/ayse-ozek-karasu-asgari-ucret-seruveni-39250700>. Son erişim tarihi, 25/09/2019.

Klein N (t.y.). *No Is Not Enough*. <https://naomiklein.org/no-is-not-enough/> . Son erişim tarihi, 23/09/2019.

Köse H (2016). Bourdieu Düşüncesinde Tahakküm-İtaat İlişkisi ve Sosyo-Politik Beden. *İlef Dergisi*, 3(2), 173-199.

Küçüksarp M (2019). Basın Tarihimizin İlk Kadın Emekçisi: Selma Rıza. *Bianet*, 9 Şubat. <https://m.bianet.org/biamag/toplum/205294-basin-tarihimizin-ilk-kadin-emekcisi-selma-riza>. Son erişim tarihi, 27/09/2019.

Larkin L (2016). Jimmy Guerin: We must stand firm. *Independent*, 12 February. <https://www.independent.ie/irish-news/news/jimmy-guerin-we-must-stand-firm-34446459.html>. Son erişim tarihi, 01/09/2019.

Leen J vd (1998). District Police Lead Nation in Shootings. *The Washington Post*, 15 November. <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1998/11/15/district-police-lead-nation-in-shootings/4e17d28f-334b-408c-8ba9-788486eb70cd/>.Son erişim tarihi, 29/09/2019

Lewis J J (2019). *Biography of Nellie Bly, Investigative Journalist, World Traveler*. 08 14, 2022 tarihinde ThoughtCo.: <https://www.thoughtco.com/nellie-bly-biography-3528562>. Son erişim tarihi, 14/08/2019.

1002 Gürses F (2023). Eril Tahakküm, Toplumsal Cinsiyet ve Gazetecilik: Kadın Araştırmacı Gazeteciler. *Mülkiye Dergisi*, 47(3), 959-1005.

McClure's Magazine (2006). HYPERLINK "<https://www.encyclopedia.com/history/culture-magazines/mcclures-magazine>"<https://www.encyclopedia.com/history/culture-magazines/mcclures-magazine>. Son erişim tarihi, 12/08/2022.

Mikulec M (2009). *Veronica Guerin: Film and Reality Compared*. B. A. Thesis, Bryno/ Çek Cumhuriyeti: Masaryk University Brno. 08 12, 2022 tarihinde <https://is.muni.cz/th/jphcc/?lang=en>. Son erişim tarihi, 12/08/2019.

Muckraker Journalism (t.y.). <https://www.britannica.com/topic/muckraker>. Son erişim tarihi, 13/09/2019.

Naomi Klein Biography (t.y.). <https://naomiklein.org/about-naomi/> Son erişim tarihi, 14/08/2022.

Naymansoy G (2009). Gölgeden Gerçeğe Osmanlı'dan Bugüne Aydın Kadınlarımız. *Erdem*(54), 137-148. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/670779>. Son erişim tarihi, 14/08/2019.

Nellie Bly Biography (t.y.). HYPERLINK "<https://www.thefamouspeople.com/profiles/nellie-bly-9296.php>" <https://www.thefamouspeople.com/profiles/nellie-bly-9296.php>. Son erişim tarihi, 13/08/2022.

New World Encyclopedia (t.y.). Stephen Foster https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Stephen_Foster. Son erişim tarihi, 13/08/2022.

Norwood A R (2017a). *Nellie Bly*. National Women's History Museum: <https://www.womenshistory.org/education-resources/biographies/nellie-bly>. Son erişim tarihi, 13/08/2019.

Norwood A R (2017b). *Ida B. Wells-Barnett*. National Women's History Museum: <https://www.womenshistory.org/education-resources/biographies/ida-b-wells-barnett>. Son erişim tarihi, 15/08/2022.

Ogden C (2016). *Hindistan Dış Politikası*. (O. Yılmaz, Dü., & A. Y. Şir, Çev.) İstanbul: İyidüşün Yayınları. http://www.matbuat.com.tr/content_files/html/Matbuat/PDF/hindistandis.pdf. Son erişim tarihi, 15/09/2019.

Oktay G (2016). Selma Rıza'nın Uhuvvet Romanında "Toplumsal Cinsiyet" ve. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*(20), 141-156. <https://dergipark.org.tr/download/issue-full-file/45131> Son erişim tarihi, 15/08/2022.

Os N A (2013). *Feminism, philanthropy and patriotism : female associational life in the Ottoman empire*. Doctoral Thesis,, Leiden, Netherlands: Leiden University. <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/22075>. Son erişim tarihi, 14/08/2019.

Özbay C (2013). Türkiye'de Hegemonik Erkekligi Aramak. *Doğu Batı*(63), 185-204.

Panitch L ve Leys C (2010). *Günümüzde Şiddet ya Barbarlık ya Sosyalizm*. (U. Haskan,

Çev.) İstanbul: Yordam Kitap.

Prashad V (2018). Felaket Kapitalizmi Porto Riko'yu Yıktı. (Ö. Ş. Keyif, Çev.) *Birgün*, 14 Ekim. <https://www.birgun.net/haber/felaket-kapitalizmi-porto-riko-yu-yikti-233524>. Son erişim tarihi, 23/09/2019.

Pulitzer Prize for Investigative Reporting (t.y.).[HYPERLINK "https://www.revoly.com/page/Pulitzer-Prize-for-Investigative-Reporting"](https://www.revoly.com/page/Pulitzer-Prize-for-Investigative-Reporting)<https://www.revoly.com/page/Pulitzer-Prize-for-Investigative-Reporting> . Son erişim tarihi, 27.08.2019

Sachs J D (2017). Amerika'nın Demokrasisi Bozuldu. *Ekonomik Forum*(275), s. 100-101. <https://www.tobb.org.tr/ekonomikforum/Sayfalar/2017/275.php>. Son erişim tarihi, 13/09/2019.

Sancar S (2012). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*. İstanbul: İletişim.

Sarah Cohen (journalist) (t.y.).[HYPERLINK "https://www.revoly.com/page/Sarah-Cohen-%28journalist%29"](https://www.revoly.com/page/Sarah-Cohen-%28journalist%29)<https://www.revoly.com/page/Sarah-Cohen-%28journalist%29> . Son erişim tarihi, 27.08.2019

Schlapp H (2013). *Gazeteciliğe Giriş*. (I. Aygün, Çev.) Ankara: Vestfalya Eyaletler Yayımevi, ISBN: 978-605-4679-03-4.

Selma Rıza Feraceli (t.y.). [HYPERLINK "http://www.istanbulkadinmuzesi.org/selma-riza-feraceli/?tur"](http://www.istanbulkadinmuzesi.org/selma-riza-feraceli/?tur) <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/selma-riza-feraceli/?tur> . Son erişim tarihi, 14/08/2022.

Şahin H (2012). *Kim Korkar Soruşturmacı Gazeteciden?* İstanbul: Say.

The Economics (26/04/2013). *Survivor's tale: Chitra Subramaniam Duella's battle with cancer*. Survivor's tale: Chitra Subramaniam Duella's battle with cancer. (2013, April 26). The Economic Times. 0<https://economictimes.indiatimes.com/industry/healthcare/biotech/healthcare/survivors-tale-chitra-subramaniam-duellas-battle-with->. Son erişim tarihi, 23/09/2022.

The Washington Post (t.y.). Sari Horwitz. The Washinton Post: <https://www.washingtonpost.com/people/sari-horwitz/>. Son erişim tarihi, 15/08/2022.

Toros T (1994). İlk Türk Kadın Gazeteci Selma Rıza. *Skylife*, s. 60-66. <http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/10868/001580678010.pdf?sequence=6>. Son erişim tarihi, 13/08/2022.

TRT Haber (17/12/2018). ABD Senatosundan “Rusya’nın seçim müdahalesi” raporu. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/abd-senatosundan-rusyanin-secim-mudahalesi-raporu-398048.html>. Son erişim tarihi, 30/08/2019.

Turhan S (2007). *Araştırmacı Gazetecilik*. Ankara: Um:ag.

Uygur T (2014). 'Barışçı' Ülkenin Silahları Ölüm Saçıyor. *Aydınlık*, 21 Ekim. [https://www.
aydinlik.co](https://www/aydinlik.co)

m.tr/arsiv/barisci-ulkenin-silahlari-olum-saciyor. Son erişim tarihi, 05/09/2019.

Wells I B (1892). *Excerpt from Southern Horrors: Lynch Laws in All Its Phases*. Common Lit: <https://www.commonlit.org/en/texts/excerpt-from-southern-horrors-lynch-laws-in-all-its-phases>. Son erişim tarihi, 03/08/2022.

Wells I B (1895). *A Red Record. Tabulated Statistics and Alleged Causes of 1892-1893-1894*. Chicago, US: Donohue & Henneberry. 08 02, 2022 tarihinde Digital History: http://www.digitalhistory.uh.edu/Disp_Textbook.cfm?smtid=3&psid=3620. Son erişim tarihi, 02/08/2022.

Yılmaz Z (2012). *Hukuki Açıdan Toplumsal Şiddet Olarak Türkiye'de Linç. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.